

**T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI
HEMŞİRELİK TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**SOSYAL MEDYA KULLANAN BİREYLERİN SİBER ZORBALIK
DENEYİMLERİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Cemre KACAR**

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Gülcan KENDİRKİRAN**

**İSTANBUL
Ocak 2023**

**T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI
HEMŞİRELİK TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**SOSYAL MEDYA KULLANAN BİREYLERİN SİBER ZORBALIK
DENEYİMLERİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Cemre KACAR**

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Gülcan KENDİRKİRAN**

**İSTANBUL
Ocak 2023**

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Hemşirelik Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Cemre KACAR tarafından hazırlanan *“Sosyal Medya Kullanan Bireylerin Siber Zorbalık Deneyimlerinin İncelenmesi”* konulu çalışması jürimizce Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 20/01/2023

Jüri Üyesinin Ünvanı, Adı, Soyadı ve Kurumu:

İmzası

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Gülcan KENDİRKİRAN
Haliç Üniversitesi

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Sibel ERKAL İLHAN
Haliç Üniversitesi

Jüri Üyesi :Dr. Öğr. Üyesi Tuba ÇÖMEZ İKİCAN
İstanbul Üniversitesi

Bu tez yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun kararıyla kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Zafer UTLU
Müdür

SOSYAL MEDYA KULLANAN BİREYLERİN SİBER ZORBALIK DENEYİMLERİNİN İNCELENMESİ

ORJİNALLİK RAPORU

%15	%15	%6	%
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	acikbilim.yok.gov.tr	%4
	İnternet Kaynağı	
2	d5d9044a-7b4a-4f75-852f-4646c3028d44.filesusr.com	%2
	İnternet Kaynağı	
3	acikerisim.erbakan.edu.tr	%2
	İnternet Kaynağı	
4	libratez.cu.edu.tr	%1
	İnternet Kaynağı	
5	acikerisim.medipol.edu.tr	%1
	İnternet Kaynağı	
6	dergipark.org.tr	%1
	İnternet Kaynağı	
7	www.researchgate.net	%1
	İnternet Kaynağı	
8	www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080	<%1
	İnternet Kaynağı	

dspace.gazi.edu.tr

20 /01 / 2023

TEZ ETİK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Sosyal Medya Kullanan Bireylerin Siber Zorbalık Deneyimlerinin İncelenmesi” başlıklı bu çalışmayı başından sonuna kadar danışmanım Dr.Öğr.Üyesi Gülcan KENDİRKİRAN’ın sorumluluğunda tamamladığımı, verileri kendim topladığımı, analizleri ilgili laboratuvarlarda yaptırdığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim.

Cemre KACAR

ÖNSÖZ

Siber zorbalık her yaş grubundan bireyin karşılaşılabileceği olumsuz bir olaydır. Bu çalışmanın amacı; günümüzde sosyal medyayı aktif olarak kullanan bireylerin siber zorbalığa maruz kalma, tanık olma ve bu davranışı sergileme deneyimleri incelenerek maruz kalma ya da maruz bırakma davranışlarını erken fark etmek ya da benzeri durumlarda ne tür yaklaşımların belirlenmesi gerektiğine öncülük etmektir.

Öncelikle akademik kimlik oluşturma sürecinin ilk basamağı olarak kabul edilen yüksek lisans öğrenimim boyunca yetişmemde büyük katkıları bulunan, bu çalışmanın hayata geçirilme sürecinde bilgi ve tecrübelerinden faydalandığım, araştırmanın her bir aşamasında görüşleriyle beni destekleyen ve daima teşvik eden danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Gülcan KENDİRKİRAN'a en içten saygı ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Son olarak bugünlere gelmemi sağlayan, benden desteklerini esirgemeyen ve bana olan güvenlerini hiç kaybetmeyen aileme ve eşime teşekkür ederim.

Ocak, 2023

Cemre KACAR

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

TEZ ETİK BEYANI.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
KISALTMALAR.....	v
SEMBOLLER.....	vi
TABLO LİSTESİ.....	vii
ÖZET.....	viii
SOSYAL MEDYA KULLANAN BİREYLERİN SİBER ZORBALIK DENEYİMLERİNİN İNCELENMESİ.....	viii
ABSTRACT	ix
EXAMINATION OF CYBERBULLYING EXPERIENCES OF INDIVIDUALS USING SOCIAL MEDIA	ix
1. GİRİŞ.....	1
2. GENEL BİLGİLER.....	3
2.1. Zorbalık.....	3
2.2. Siber Zorbalık.....	3
2.2.1. Siber Zorbalık Nedenleri.....	4
2.2.2. Siber Zorbalık Türleri	5
2.2.2.1. Parlama.....	5
2.2.2.2. Taciz.....	6
2.2.2.4. Başkasının kimliğine bürünme	6
2.2.2.5. İfşa ve düzenbazlık	6
2.2.2.6. Dışlama	6
2.2.2.7. Israrlı siber takip	7
2.2.3. Siber Zorbalık ve Geleneksel Zorbalık Arasındaki Farklar	7
2.2.4. Siber Zorbalıkta Kullanılan Araçlar	8
2.2.4.1. Sosyal ağ siteleri	8
2.2.4.2. Anlık mesajlaşma.....	8
2.2.4.3. Elektronik posta.....	9
2.2.4.4. Metin mesajları	9
2.2.4.5. Sohbet odaları	9
2.2.4.6. Bloglar	9
2.2.4.7. Web sayfaları.....	9
2.2.4.8. Forumlar	10
2.2.5. Siber Zorbalık Risk Grupları.....	10
2.2.6. Siber Zorba Özellikleri	11
2.2.7. Siber Mağdur Özellikleri	11
2.2.8. Siber Zorbalığın Etkileri	12
2.2.9. Siber Zorbalıkla Baş Etme Yöntemleri.....	13
2.2.10. Siber Zorbalık Yaygınlığı ve Mücadele Konusunda Dünyadan Örnekler	14

2.2.11. Siber Zorbalığa Yönelik Hemşirelik Yaklaşımları.....	16
3. GEREÇ VE YÖNTEMLER	17
4. BULGULAR.....	20
5. TARTIŞMA.....	33
6. SONUÇLAR.....	39
7. ÖNERİLER.....	40
KAYNAKLAR.....	41
EKLER.....	47
ÖZGEÇMİŞ	57

KISALTMALAR

ACMA	: Australian Communications and Media Authority (Avustralya İletişim ve Medya Başkanlığı)
CIPA	: Children's Internet Protection Act (Çocukları İnternetin Zararlarından Koruma Eylemi)
SZÜÖ	: Sanal Zorbalık Üçgeni Ölçeği
TCK	: Türk Ceza Kanunu
ViSC	: Viennese Social Competence Program (Viyana Sosyal Yeterlilik Programı)

SEMBOLLER

N	: Evrendeki birey sayısı
n	: Örneklem alınacak birey sayısı
p	: İncelenen olayın görüş sıklığı
q	: İncelenen olayın görülme sıklığı
t	: Belirli serbestlik derecesinde ve saptanan yanılma düzeyinde bulunan teorik değer
d	: Olayın görüş sıklığına göre yapılmak istenen
r	: Korelasyon analizi
Z	: Mann-Whitney U test Z tablo değeri
x²	: Kruskal-Wallis H test x ² tablo değeri

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 4.1. Bireysel Özelliklere İlişkin Bulguların Dağılımı.....	21
Tablo 4.2. Sosyal Medya Kullanımına İlişkin Bulguların Dağılımı.....	22
Tablo 4.3. Siber Zorbalık Üçgeni Ölçeğine İlişkin Puanların Dağılımı.....	23
Tablo 4.4. Bulgulara Göre Siber Zorbalık Üçgeni Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması.....	24
Tablo 4.5. Bulgulara Göre Siber Zorbalık Üçgeni Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması.....	27
Tablo 4.6. Bulgulara Göre Siber Zorbalık Üçgeni Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması.....	30
Tablo 4.7. Siber Zorbalık Üçgeni Ölçeği Puanlarının Birbiriyle İlişkilerinin İncelenmesi.....	33

ÖZET

SOSYAL MEDYA KULLANAN BİREYLERİN SİBER ZORBALIK DENEYİMLERİNİN İNCELENMESİ

Bu çalışma, günümüzde sosyal medyayı aktif olarak kullanan bireylerin siber zorbalığa maruz kalma, tanık olma ve bu davranışı sergileme deneyimlerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Çalışma tanımlayıcı nitelikte olup, anket sorularından paylaşılabılır bir bağlantı oluşturularak online ortamda, Türkiye genelinde uygulanmıştır. Veriler Kişisel Bilgi Formu ve Siber Zorbalık Üçgeni Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Bulguların yorumlanmasında frekans tabloları ve tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır.

Araştırmaya katılan bireylerin %58'inin kadın olduğu, % 37,6'sının 25-34 yaş aralığında olduğu, %98,3'ünün aktif sosyal medya kullanıcısı olduğu ve %53,3'ünün günde ortalama 2-4 saat arası sosyal medyada zaman geçirdiği, %77,3'ünün siber zorbalığa maruz kaldığı, %72,9'unun bu sebeple sosyal medya kullanımını bıraktığı, %53,1'inin siber zorbalığa tanık olduğu ve %94,1'inin siber zorbalığın kötü olduğunu düşündüğü belirlenmiştir. Erkeklerin kadınlara göre siber zorba, siber mağdur ve siber seyirci puanları yüksek bulunmuştur. Ayrıca siber mağduriyet yaşayan ve siber zorbalık yapanların, siber mağduriyet, siber zorbalık ve siber seyirci puanları anlamlı düzeyde yüksektir. Siber zorbalık ile siber mağduriyet arasında ($r=0,332$; $p=0,000$), siber seyirci ile siber mağduriyet ve siber zorbalık arasında ($p<0,05$) ve SZÜÖ – toplam puanları ile siber mağduriyet, siber zorbalık ve siber seyirci arasında pozitif yönde ilişki tespit edilmiştir ($p<0,05$).

Bu sonuçlar doğrultusunda; bireylere siber zorbalığın önlenmesine yönelik, riskli internet kullanımı ve teknolojinin doğru kullanımı konularında eğitim verilmelidir. Aynı zamanda ailelere, örnek olma, kural koyma, filtreleme programı uygulama, çevrimiçi davranış kuralları ve zorba-mağdur çocuk ile iletişim konularında destek olunmalıdır. Bireylere, empati yeteneğini geliştirmeye yönelik eğitim verilerek öfke kontrol becerisi kazandırılmalıdır. Siber zorbalığa maruz kaldıklarında izleyecekleri adımlar hakkında bilgi verilmelidir. Yasal yaptırımlar siber zorbalık üzerinde her ne kadar etkili olsa da, olaya ilişkin farkındalığı arttırmak için kişilerin içinde bulunduğu yaş grubu ve gelişim düzeyine göre bütüncül çalışma planlanarak yürütülmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Siber mağduriyet, Siber seyirci, Siber zorbalık, Sosyal medya*

ABSTRACT
EXAMINATION OF CYBERBULLYING EXPERIENCES OF INDIVIDUALS
USING SOCIAL MEDIA

This study was conducted to examine the experiences of being exposed to cyberbullying, witnessing and exhibiting this behavior by individuals who actively use social media today. The study is of descriptive nature and has been applied online, across Turkey, by creating a shareable link from the survey questions. Data were collected using Personal Information Form and Cyberbullying Triangle Scale. Frequency tables and descriptive statistics were used to interpret the findings.

58% of the individuals participating in the research are women, 37.6% are between the ages of 25-34, 98.3% are active social media users and 53.3% are on social media for an average of 2-4 hours a day. It was determined that 77.3% of them were exposed to cyberbullying, 72.9% of them stopped using social media for this reason, 53.1% of them witnessed cyberbullying and 94.1% of them thought that cyberbullying was bad. Cyberbully, cyber victim and cyber bystander scores of men were found to be higher than women. In addition, cyber victimization, cyber bullying and cyber audience scores of those who experience cyber victimization and cyber bullying are significantly higher. There is a positive relationship between cyberbullying and cyber-victimization ($r=0.332$; $p=0.000$), between cyber-bystander and cyber-victimization and cyberbullying ($p<0.05$), and between SZÜ-total scores and cyber-victimization, cyberbullying and cyber-bystander determined ($p<0.05$)

In line with these results; Individuals should be given training on risky internet use and correct use of technology to prevent cyberbullying. At the same time, families should be supported in setting an example, setting rules, applying a filtering program, online behavior rules and communicating with the bully-victim child. Individuals should be given anger control skills by giving training to improve their empathy skills. They should be given information about the steps to follow as they are exposed to cyberbullying. Although legal sanctions are effective on cyberbullying, it is recommended that a holistic study be planned and carried out according to the age group and development level of the people in order to increase awareness about the incident.

Key Words: *Cyber victimization, Cyber bystander, Cyberbullying, Social media*

1. GİRİŞ

İnternet, hayatımızın her alanında aktif bir şekilde kullanılmakta, kullanımı her geçen gün artmakta ve bütün dünyada iletişim teknolojilerinin kullanımının artması ile sosyo-ekonomik açıdan gelişmeler sağlayan yeni bir dönemin başladığı belirtilmektedir (Tamer ve Vatanartıran, 2014). Bireyler arasında iletişim kurmak için internet kullanımı büyük kolaylık sağlamakta, bize istediğimiz her an insanlarla iletişim kurma, bilgi paylaşımında bulunma imkanı sunmaktadır (González Calatayud and Prendes Espinosa, 2021). Dünya hızlı bir şekilde gelişmekte, bu gelişmeyle birlikte olumlu olduğu kadar olumsuz ilişkiler de oluşmakta ve bu olumsuz ilişkilerden en çok etkilenen grup olan genç nüfusta genellikle zorbalık şeklinde kendini göstermektedir (Pamuk ve Bavlı, 2013). Zorbalık, kişi ya da grup tarafından kendini savunma güçlüğü yaşayan bir kurban seçerek, ona yönelik, zaman içinde gerçekleşen, ısrar içeren ve bilinçli bir şekilde uygulanan saldırganlık davranışlarıdır (Mendez et al., 2019). Bu durum güç dengesinde bozulmaya yol açar (Fischer et al., 2020). Bireylerin gösterdiği zorbalık davranışları tüm toplumu etkilemekte ve bu durum çalışmalarda "geleneksel zorbalık" şeklinde belirtilmektedir (Yiğit ve Seferoğlu, 2017). Geleneksel zorbalık, kasıtlı bir şekilde kişiye zarar verilmesi ve bu durumun sürekli olarak tekrarlanmasıdır (Yiğit ve Seferoğlu, 2017). Uygulanan davranışın "zorbalık" olarak nitelendirilmesi için bu eylemi gerçekleştiren kişi ile kurban arasında bedensel ve psikolojik açıdan güç dengesizliğinin bulunması gerekmektedir (Çiftçi, 2018).

Günümüzde iletişimin önemli bir yer tutması ile birlikte, çağın getirisi olan teknolojik gelişmeler ve bunların yaygınlaşması, zorbalık olgusunu sanal ortama taşıyarak "siber zorbalık" adını almıştır (Baştürk Akca ve Sayımer, 2017). Siber zorbalık davranışının, davranışta ısrarcı olma, sürekli olarak tekrarlama ve zarar vermeye çabalama şeklinde üç şekli bulunmaktadır (Çiftçi, 2018). İnternet kullanımı hayatımızın her alanında kolaylık sağlarken bireylerin sosyalleşmesine katkıda bulunur ve bilgi sağlama konusunda da önemli bir yer tutar (Uluçay ve Melek, 2017). Cep telefonu ve internetin günümüzde en sık kullanılan iletişim aracı olması, sanal

ortamdaki nefret ve tehditleri de arttırmaktadır (Bayram ve Saylı, 2013). Siber zorbalık; başkaları hakkında ileri geri konuşma, başka bireylerle alakalı utandırıcı internet sayfaları oluşturma, aşağılama, kişiyi sanal ortamdan soyutlama tarzında meydana getirilir (Bak ve Vedüd Eşidir, 2019). Gizli numaradan yapılan arama ve e-postalar, aşağılayıcı ve tehdit içerikli mesajlar, kişileri karalamak adına çeşitli yollarla yayılan görsel, işitsel içerikler ve buna benzer zarar verici eylemler teknolojik zorbalık şeklinde tanımlanmıştır (Peker ve İskender, 2015). Zorbanın, değişik isimler kullanarak birden fazla hesap açabilmesi, sohbet odalarında takma isim oluşturarak gizlenebilmesi, zorbalığı uygulayan kişinin kimliğini saptamayı ve yetkili kişilerin bu tür eylemlere müdahalesini zorlaştırmaktadır (Tamer ve Vatanartıran, 2014).

Siber zorbalık alanında yapılan çalışmalar sonucunda zorbalık eylemini gerçekleştiren kişilerin, başlangıçta amaçlarının şaka yapmak ve eğlenmek olduğu, bu eylemlerin kişiye zarar verici sonuçlar doğuracağını düşünemedikleri gözlenmiştir (Baştürk Akca ve ark., 2014). Siber zorbalık alanında yapılan çalışmalar, bu olayların kişilerin duygusal, akademik ve sosyal hayatları üstünde ciddi anlamda olumsuz etkiler yarattığını göstermektedir (Eroğlu ve Güler, 2015). Günümüzde pandeminin de etkisi ile sosyal medya kullanımı ve buna bağlı olarak siber zorbalık vakaları artış göstermektedir. Bu çalışmanın amacı, günümüzde sosyal medyayı aktif olarak kullanan bireylerin siber zorbalığa maruz kalma, tanık olma ve bu davranışı sergileme deneyimleri incelenerek maruz kalma ya da maruz bırakma davranışlarını erken fark etmek ya da benzeri durumlarda ne tür yaklaşımların belirlenmesi gerektiğine öncülük etmektir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Zorbalık

Bireyler hayatlarının farklı dönemlerinde sözlü, fiziksel ve psikolojik saldırıya maruz kalmaktadır (Bak ve Vedüd Eşidir, 2019). Zorbalık, mağdur kişiyi fiziksel, sözlü ya da güç ve üstünlük sağlayacağı herhangi bir şekilde istismar etmek anlamını da taşımaktadır (Tamer ve Vatanartıran, 2014). Kişiyeye yönelik yapılan bu saldırılar zorbalık olarak adlandırılır ve zorbalığa uğrayan kişiler fiziksel, sosyal ve psikolojik açıdan oldukça etkilenir (Bak ve Vedüd Eşidir, 2019). Zorbalık, bir kişi veya grup tarafından savunmasız bir kişiye yönelik yapılan kasıtlı, saldırgan ve ısrarcı davranışlardır (Mendez et al., 2019). Zorbalık eyleminin gerçekleşmesi için davranışın bilinçli olarak yapılması, devamlılık göstermesi, zarar vermeyi hedeflemesi ve zorba ile kurban arasında güç eşitsizliğinin olması gerekir (Arslan ve Yeşilyurt, 2019).

2.2. Siber Zorbalık

İnternet, hayatımızın her alanında aktif bir şekilde kullanılmakta, kullanımı her geçen gün artmakta ve bütün dünyada iletişim teknolojilerinin kullanımının artması ile sosyo-ekonomik açıdan gelişmeler sağlayan yeni bir dönemin başladığı belirtilmektedir (Tamer ve Vatanartıran, 2014). Bireyler arasında iletişim kurmak için internet kullanımı büyük kolaylık sağlamakta, bize istediğimiz her an insanlarla iletişim kurma, bilgi paylaşımında bulunma imkanı sunmaktadır (González Calatayud and Prendes Espinosa, 2021). Dünya hızlı bir şekilde gelişmekte, bu gelişmeyle birlikte olumlu olduğu kadar olumsuz ilişkiler de oluşmakta ve bu olumsuz ilişkilerden en çok etkilenen grup olan genç nüfusta genellikle zorbalık şeklinde kendini göstermektedir (Pamuk ve Bavlı, 2013). Teknoloji, yaşantımızı kolaylaştırırken aynı zamanda kişinin içindeki öfke, intikam gibi olumsuz duyguları da açığa çıkarabilir (Bak ve Vedüd Eşidir, 2019). Daha önce zorbalık kavramı fiziksel, sözlü, doğrudan ve dolaylı zorbalık başlıkları altında incelenirken günümüzde, teknolojinin hızla gelişmesi ve bu gelişmelerin insanların hayatına

yansımasıyla “siber zorbalık” adı altında yeni bir zorbalık türü ortaya çıkmıştır (Yiğit ve Seferoğlu, 2017). Siber zorbalık, internet ortamında teknolojik araçlar kullanılarak insanların bilinçli olarak aşağılanması, küfür edilmesi, mobbing uygulanması, tehdit, teşhir ve rahatsız edilmesidir (Bayram ve Saylı, 2013). Genel anlamda siber zorbalık, sosyal ağlar aracılığı ile bireylerin etik dışı uygulamalara maruz bırakılmasıdır (Uluçay ve Melek, 2017). Teknolojik araçlar kullanılarak yapılan zorbalığa siber zorbalık, hedef konumundaki kurbanlara ise sanal mağdur ismi verilmektedir (Demir ve Seferoğlu, 2016). Bu konu ile ilgili yapılan çalışmalar siber zorbalık konusunun önemli ve yaygın bir sorun olduğuna dikkat çekmektedir (Demir ve Seferoğlu, 2016). Teknolojik zorbalık ile ilgili çalışmalara bakıldığında kavramın, siber zorbalık, çevrimiçi zarar verme, çevrimiçi sosyal saldırganlık, telefon zorbalığı, sanal zarar verme, dijital zorbalık ve internet zorbalığı şeklinde adlandırıldığı görülmektedir (Tamer ve Vatanartiran, 2014). Literatüre bakıldığında siber zorbalık, eylemi gerçekleştiren zorbalar, hedef konumundaki kurbanlar ve olaya tanıklık eden seyirciler olmak üzere üç grubu barındırır ve kişiler rollerini davranışlarına göre değiştirebilir (Moretti and Herkovits, 2021). Örneğin; seyirciler, kurbanlara destek vererek olayın etkisini azaltabilir, eyleme destek vererek saldırganlık davranışını pekiştirebilir ya da olay karşısında sessiz kalarak eylemi meşrulaştırabilir (Moretti and Herkovits, 2021) .

2.2.1. Siber Zorbalık Nedenleri

Bireylerin siber zorbalık yapma nedenleri; kişileri yönetmek isteme, saldırganlık duygusundan zevk alma, bireylerin saygısını kazanma çabası, yakalanma ihtimalinin az olması ve kurban ile yüz yüze gelme zorunluluğunun olmaması şeklinde sıralanmaktadır (Aktepe, 2013). Dalga geçmek ve küçük düşürmek de bu nedenler arasındadır (Çiftçi, 2018). Ayrıca araştırmalar bu eylemin eğlence, can sıkıntısı ve yeni bir şeyler deneme arzusu ile de yapılabildiğini göstermektedir (Eroğlu, 2014). Hoff ve Mitchell (2009) yaptıkları çalışmada, kıskançlık ve ikili ilişkilerde yaşanan sorunların siber zorbalığa neden olduğunu belirtmektedirler (Aktaran: Demir ve Seferoğlu, 2016). Willard (2007) ise farklı cinsiyet, din, dil ve ırklara karşı oluşan nefret ve ön yargının siber zorbalığa neden olabileceğini belirtmiştir (Aktaran: Demir ve Seferoğlu, 2016). Eroğlu ve Güler’in belirttiğine göre, Erdur-Baker (2010), riskli internet kullanımının (şahsi bilgilerin sanal ortamda paylaşılması, pornografik, intihar ve madde kullanımını özendirilen sitelere erişim

sağlama) en önemli konu olduğunu belirtmiştir (Eroğlu ve Güler, 2015). Bireylerin siber zorbalığı rahatlıkla yapmasındaki en büyük etken zorbanın kendini kolaylıkla gizleyebilmesi olup, bu durum zorbanın kimliğini açığa çıkarmayı ve yetkililerin olay müdahale etmesini zorlaştırmaktadır (Tamer ve Vatanartıran, 2014). Siber zorbaların bu gizliliği, günümüz teknolojisi sayesinde kazandığı ve gerçek yaşantısında yapamadığı eylemleri, bu gizlilik sayesinde cesaret alarak yapabildikleri söylenebilir (Yiğit ve Seferoğlu, 2017). Zorbalar, yüz yüze gelmedikleri için kurbanın ne denli acı çektiğini göremez ve bu durum siber zorbalığın daha acımasız gerçekleştirilmesine neden olabilir (Jun, 2020). Depresyon, konsantrasyon bozukluğu, düşük akademik performans, somatik bozukluklar gibi birçok etken siber zorbalıkla ilişkilendirilmiştir (Arafa and Senosy, 2017). Bu tarz gerilim kaynakları kişide stres, umutsuzluk ve korku gibi olumsuz duygulara neden olmaktadır (Akgül ve Artar, 2020). Birey, bu olumsuz duygular ile başa çıkabilmek için siber zorbalığa başvurabilmektedir (Sik Lee et al., 2021). Ergenler arasında sık görülen siber zorbalık olaylarında en büyük etken dürtüselliktir (Baştürk Akca ve ark., 2014). Gençler arasında sık görülen siber zorbalık olayları, ebeveynlerin eğitimsiz olması, çocuğu ile olan iletişimi, internet kullanımında baskıcı ve otoriter tutumu, teknolojinin doğuracağı riskler konusunda yetersiz bilgi düzeylerinden etkilenmektedir (Uludaşdemir ve Küçük, 2021).

2.2.2. Siber Zorbalık Türleri

Siber zorbalık eylemi, tehditler, doğru olmayan söylemler, müstehcen yorumlar, kurbanın özel bilgilerini ifşalama ya da nefret içerikli söylemler gibi kişiyi aşağılayıcı eylemleri barındırmaktadır (Xu and Trzaskawka, 2021). Teknolojik araçlar aracılığı ile kurulan iletişimde fiziksel zorbalığın gerçekleştirilmesi pek de mümkün değilken sanal ortamlarda sözlü zorbalık türünün gerçekleşmesi daha çok beklenir (Kağan ve Ciminli, 2016). Willard (2007), siber zorbalık türlerini, parlama, taciz, karalama, başkasının kimliğine bürünme, ifşa ve düzenbazlık, dışlama, ısrarlı siber takip şeklinde sınıflandırmıştır (Aktaran: Baştürk Akca ve Sayımer, 2017).

2.2.2.1. Parlama

İki taraf arasında yaşanan, kısa süren, onur kırıcı, saldırgan, tehdit ve küfür içerikli hararetli tartışmalar olup, genellikle chat odaları, tartışma grupları veya

oyunlar gibi iletişimin herkese açık bir alanda gerçekleştirildiği ortamlarda meydana gelmektedir (Baştürk Akca ve Sayımer, 2017).

2.2.2.2. Taciz

Mağdura cep telefonu veya internet aracılığı ile mesaj gönderiminin ısrarlı ve kasıtlı bir şekilde yapılmasıdır (Xu and Trzaskawka, 2021). Genellikle mesaj veya mail üzerinden başka insanlara devamlı olarak tehdit içerikli mesajlar gönderme şeklinde gerçekleştirilirken sıklıkla, bir beraberliğin noktalanmasının ardından gerçekleşmektedir (Kağan ve Ciminli, 2016).

2.2.2.3. Karalama

İnsanların, başka kişiler hakkında uydurma bilgileri, üzerinde oynanmış görüntüleri herkesin kolay bir şekilde erişebileceği sitelerde yayınlamasıdır ve bu eylemi yapan bireyler, bu paylaşımları başkalarının silemeyeceği bir formatta paylaşmaktadır (Kağan ve Ciminli, 2016).

2.2.2.4. Başkasının kimliğine bürünme

Siber zorbanın, mağdur kişiyi taklit ederek onun yerine geçmesi, onu kötü gösterecek, çevresi ile ilişkilerini bozacak paylaşımlar yapmasıdır ve arkadaşlar arasında genellikle gerçek bir “samimiyet” göstergesi sanılan şifre paylaşma, bu zorbalık çeşidine neden olmaktadır (Baştürk Akca ve Sayımer, 2017).

2.2.2.5. İfşa ve düzenbazlık

Kişilerin sır ve utanç verici bilgilerini rızası dışında açığa vurmaktır (Tamer ve Vatanartıran, 2014). Bireyin, başkasının bilmesini istemediği mahrem görüntü ve bilgilerinin herkes tarafından ulaşılabilecek sitelerde paylaşılmasıdır (Baştürk Akca ve Sayımer, 2017). Genellikle bu yöntem, bir kişiyi karalamak ya da kişiye şantaj yapmak için kullanılmaktadır (Baştürk Akca ve Sayımer, 2017).

2.2.2.6. Dışlama

Bir kişiyi sohbet odalarında, cep telefonunda ya da kısa mesaj aracılığı ile dışlama eylemidir (Jun, 2020). Oyun siteleri, paylaşım siteleri ve sohbet gruplarından

çıkarma şeklinde de meydana gelmektedir (Kağan ve Ciminli, 2016). Bu eylem, kişide özsaygı düşüklüğüne ve ruh sağlığında bozulmaya yol açabilmektedir (Kağan ve Ciminli, 2016).

2.2.2.7. Israrlı siber takip

Kurban seçilen bireye, zarar verme amaçlı, saldırgan, ürkütücü ve rahatsızlık veren mesajların devamlı gönderilmesidir (Baştürk Akca ve Sayımer, 2017). Zorba, kurbanın itibarını sarsmaya ve sosyal ilişkilerini bozmaya çalışmaktadır (Baştürk Akca ve Sayımer, 2017).

2.2.3. Siber Zorbalık ve Geleneksel Zorbalık Arasındaki Farklar

Geleneksel zorbalık, psikolojik açıdan savunmasız ya da kendini fiziki açıdan savunma konusunda yetersiz kalan kurban üzerinde, yineleyen fiziki, sözlü ve psikolojik tehditler şeklinde tanımlanmıştır (Aksaray, 2011). Geleneksel zorbalık ve siber zorbalık arasında bazı farklılıklar mevcuttur (Çiftçi, 2018). Bu iki zorbalık türü arasında en önemli fark, mağdur kişinin zorbayı tanıyamamasıdır (Çiftçi, 2018). Sanal ortamda kişinin kimliğini gizlemesi kolaydır ve genelde bu kişileri tespit etmek güçtür (Coric and Kastelan, 2020). Dijital ortamın bu özelliği kişiye güç vererek siber zorbalığı kolayca uygulamasına neden olmaktadır (Englander et al., 2017). Geleneksel zorbalık genelde okul ortamında meydana gelirken siber zorbalık, zaman ve mekandan bağımsız olarak günün herhangi bir saatinde gerçekleşebilir (Baştürk Akca ve Sayımer, 2017). Sanal ortamda meydana gelen zorbalık olayları devamlılık gösterir, mağdur kişi yer değiştirse dahi zorbalığa uğramaktan kurtulamaz (Demir ve Seferoğlu, 2016). Fiziksel zorbalık, sözlü zorbalık, dedikodu yayma, tecrit etme, tehdit etme ve malvarlığına zarar verme şeklinde olumsuz eylemler içerirken siber zorbalık, genel olarak cep telefonları veya internet gibi elektronik araçlar aracılığıyla gerçekleştirilir (Li and Hesketh, 2021). Her iki zorbalık türünde de amaç, karşıdaki kişiye zarar vermektir (Yiğit ve Seferoğlu, 2017). Siber zorbalık, geleneksel zorbalığa göre daha sinsi ilerler. Bunun nedeni; siber zorbalık olaylarının hızla geniş kitlelere ulaşmasıdır (Rice et al., 2015). Siber zorbalık, sosyal paylaşım sitelerinde daha fazla zaman harcayan 14 yaş ve üzerinde daha sık görülmektedir (John et al., 2018). Geleneksel zorbalık genellikle okul dönemi çocuklarda görülür ve okul ortamında meydana gelirken siber zorbalık, okul dışında da devam etmektedir

(Tamer ve Vatanartiran, 2014). Bu durum, siber zorbalığın mücadele edilmesi gereken bir durum olduğunu ortaya koymaktadır (Tamer ve Vatanartiran, 2014). Geleneksel zorbalığın gerçekleşmesi için fiziksel bir ortam gerekirken, siber zorbalığın gerçekleşmesi için buna gerek yoktur ve siber zorbalık olayları yüz yüze gerçekleşmediği için empati yapılamamaktadır (Aksaray, 2011). Siber zorbalıkta geleneksel zorbalığa kıyasla, belli düzeyde teknolojik bilgi ve beceri gerektirirken geleneksel zorbalıkta herhangi bir bilgi ve deneyime gerek yoktur (Baştürk Akça ve Sayımer, 2017). Genel anlamda siber zorbalığı geleneksel zorbalıktan ayıran temel farklar; yer ve zaman kavramlarının öneminin olmaması, fiziki güce gerek duyulmaması, mağdura kolayca ulaşım sağlanması ve teknoloji sayesinde mağdurun baskılanmasıdır (Çiftçi, 2018).

2.2.4. Siber Zorbalıkta Kullanılan Araçlar

Siber zorbalık, sanal ortamda iletişim kurulurken meydana gelen bir zorbalık çeşididir (Tamer ve Vatanartiran, 2014). Günümüzde bilgisayar ve telefon kullanımının artması ile birlikte siber zorbalık vakalarında artış meydana gelmekte ve bireyler bu eylemi gerçekleştirirken farklı yollarla başvurmaktadır (Kağan ve Ciminli, 2016). Bireylerin siber zorbalık olaylarında kullandığı araçlar şu şekilde sıralanmaktadır; sosyal ağ siteleri, anlık mesajlaşma, elektronik posta, metin mesajları, sohbet odaları, bloglar, web sayfaları ve forumlar (Polanin et al.,2022).

2.2.4.1. Sosyal ağ siteleri

Fotoğraf ve yazı paylaşımı yapmak için kullanılan, güvenlik önlemlerinin yetersiz olduğu sitelerdir (Kağan ve Ciminli, 2016). Kişi, bu ağlar aracılığı ile din, dil, ırk ve cinsiyet ayrımı olmaksızın, hiçbir engele takılmadan büyük kitlelere ulaşabilmektedir (Çiftçi, 2018).

2.2.4.2. Anlık mesajlaşma

İki taraf arasında, eş zamanlı metin aktarımının gerçekleştirildiği çevrimiçi sohbet uygulamalarıdır (Peled, 2019). Bireyin listesindeki kişiler çevrimiçi olduğunda, özel bir sohbet alanı oluşturmaya yarar (Kağan ve Ciminli, 2016).

2.2.4.3. Elektronik posta

Kişi veya kişiler arası gerçekleşen, dijital mesaj alışverişi yöntemidir (Peled, 2019). Kimlik kullanma zorunluluğunun olmaması, başkasının kimliğine kolayca bürünebilmesi, birden fazla hesap açabilmesi ve yakalanma riskinin az olması sebebi ile bu yöntem, zorbalar tarafından sıklıkla tercih edilir (Kağan ve Ciminli, 2016).

2.2.4.4. Metin mesajları

GSM operatörleri sayesinde, cep telefonu kullanarak metin mesajı ve görüntü gönderilmesidir (Eroğlu, 2014). İki veya daha fazla kişinin, cep telefonu kullanarak elektronik mesaj oluşturma ve gönderme eylemidir (Peled, 2019). Kullan at ve kullandıkça öde tarifeli telefonların kullanımı, mağdur bireyin zorbalık yapan kişiyi bulmasını zorlaştırmaktadır (Kağan ve Ciminli, 2016).

2.2.4.5. Sohbet odaları

İki kişi arasında konuşmaların eş zamanlı gerçekleştiği sanal ortamlardır (Kağan ve Ciminli, 2016). Bu odalarda iletişim kuran yabancılar genelde ortak ilgi alanına sahiptirler (Peled, 2019). Güvenlik önlemi açısından yetersiz olması sebebi ile zorbalar tarafından tehdit amaçlı kullanılabilen bir yöntemdir (Kağan ve Ciminli, 2016).

2.2.4.6. Bloglar

Bloglar, bireylerin istediklerini yazıp paylaşabildikleri, diğer kişilerinde erişimine ve yorumuna açık olan günlüğe benzer internet siteleridir (Eroğlu, 2014). Bloglara ilişkin başlıca sorun, kişinin özel yaşamına dair mahrem bilgileri ve telefon numarasını kişilerle paylaşmasıdır (Eroğlu, 2014).

2.2.4.7. Web sayfaları

Bir kişi veya kuruluş tarafından kurulan, genellikle ana sayfa, yazı, fotoğraf gibi belgelerden oluşan, herkesin erişimine açık sayfalardır (Kağan ve Ciminli, 2016). Bu platformlar kişisel, ticari ya da devlet için hizmet sağlama amacı güder (Peled, 2019).

2.2.4.8. Forumlar

Forumlar, hususi bir konu ile ilgilenen bireylerin, birbirleri ile konu üzerinde tartıştığı, fikir alışverişinde bulunduğu, birbirlerinin problemlerine çözüm yolları aradıkları ortamlardır (Eroğlu, 2014). Genellikle bireylerin, geçmiş deneyimlerini diğer insanlara yol göstermesi amacı ile paylaştıkları platformlardır (Peled, 2019).

2.2.5. Siber Zorbalık Risk Grupları

Demografik farklılıklar (cinsiyet, yaş, ebeveyn eğitim düzeyi, internet kullanımına başlama yaşı) ve aile faktörleri (aile yapısı, ebeveyn kontrolü, aile içi iletişim) çevrimiçi mağduriyetin ortaya çıkma ihtimalini arttırmaktadır (Athanasio et al., 2018). Bilişsel empati yeteneği ve öz kontrolü yüksek olan bireylerin siber zorbalık yapma riski daha düşüktür (Jun, 2020). Sosyal medyada çok fazla zaman geçirmek, bireylerin kişilerarası becerilerinin gelişimini riske atmakta ve onları zorbalığa karşı daha savunmasız hale getirmektedir (Garcia Hermoso et al., 2020). Cep telefonlarının sık kullanımı saldırganlık ile ilişkilendirilmiş ve bu saldırganlığın siber zorbalık üzerinde doğrudan bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur (Jun, 2020). Ayrıca davranış, dış görünüm ve cinsel yönelimi farklı olan bireylerin siber zorbalık olaylarına maruz kalma riskinin daha fazla olduğu belirtilmiştir (Moretti and Herkovits, 2020). Siber zorbalık yapan bireylerle kurulan arkadaşlık ilişkileri de, siber zorbalığa maruz kalma açısından risk oluşturmaktadır (Sik-Lee et al., 2021). Duygusal travma yaşayan bazı bireylerde zamanla kaygı, depresyon, düşük benlik saygısı, suçluluk ve aile içi iletişimde bozulma görülür (Xu and Trzaskawka, 2021). Bu durum bireylerde çaresizlik ve umutsuzluk duygularını arttırarak onları saldırgan hale getirir ve siber zorbalık yapmaya itebilir (Cava et al., 2020). Aile içi iletişim eksikliği ve düşük ebeveyn denetimi sanal zorbalık açısından risk faktörü oluşturmaktadır (Çiftçi, 2018). Ebeveynlerin, denetim konusundaki yetersizliği ergenlerin zorbalık yapma oranlarını arttırmaktadır (Aksaray, 2011). Eroğlu ve Peker (2011) yaptığı araştırmada, ailesinden sosyal açıdan destek gören bireylerin, siber zorbalık mağduriyeti yaşama riskinin daha az olduğunu bildirmiştir (Aktaran: Eroğlu, 2014). Cinsiyet faktörü baz alınarak yapılan araştırmalarda bir tutarsızlık olduğu görülmüştür (Wright and Wachs, 2020). Bazı çalışmalar erkeklerin siber zorba ve mağdur olma riskinin yüksek olduğunu gösterirken, bazı çalışmalarda kızların riskinin daha yüksek olduğu bulunmuştur (Wright and Wachs, 2020). Son

olarak, internette uzun zaman geçiren bireyler, sanal ortamlarda agresif davranarak ya da provakasyonlara ve yapılan yorumlara uygunsuz tepkiler vererek siber zorbalık riskini arttırabilmektedir (Yudes et al., 2020).

2.2.6. Siber Zorba Özellikleri

Ergenliğin başında düşük bir seyir gösterip 14-15 yaşlarında yükselişe geçen siber zorbalık olaylarının artması, iletişim araçlarına ulaşma imkanının ve teknoloji kullanımının zamanla artması ile açıklanmaktadır (Xu and Trzaskawka, 2021). Yapılan araştırma sonuçlarında siber zorbalık yapan bireylerin ailelerinin eğitim düzeyinin düşük olduğu ve düşük ekonomik düzeye sahip olduğu görülmektedir (Athanasio et al., 2018). Alkol-madde kullanımı olan ve suça karışmış bireyler ile arkadaşlık kuran kişilerin, siber zorbalık yapma ihtimalinin yüksek olduğu belirtilmektedir (Topcu Uzer ve Tanrikulu, 2017). Aynı zamanda yapılan araştırmalar, siber zorbalık yapma ile düşük akademik başarı arasında da bağlantı olduğunu göstermektedir (Azami and Taremian, 2020). Zorbalar genellikle içe kapanık, fiziksel açıdan zayıf kişiler olup, gerçek dünyada fiziksel açıdan karşı gelemeyecekleri akranlarını sanal ortamlarda huzursuz etmeye çalışmaktadır (Çiftçi, 2018). Siber zorbalık eylemi, mağdur üzerinde olumsuz birçok etkiye neden olurken, zorbalarında yüksek düzeyde stres, iş ve okul başarısında düşüş, alkol kötüye kullanımı ve depresyon yaşamasına sebep olmaktadır (Alrajeh et al., 2021).

2.2.7. Siber Mağdur Özellikleri

Siber mağduriyet, mobil telefonlar ve internet gibi teknolojik araçlar ile gerçekleştirilen saldırgan davranışlara maruz kalmak olarak tanımlanmaktadır (Wright and Wachs, 2020). İnternet bağımlılığının artması ve buna bağlı olarak yaşam doyumunun düşmesi ile siber zorba ve siber mağdur olma riski yükseliş göstermektedir (Aktepe, 2013). Depresif, intihara meyilli, travma sonrası stres bozukluğu yaşayan, alkol-madde kullanımı olan, fiziksel şiddet görmüş bireyler siber mağduriyete uğrama açısından risk grubunda yer almaktadır (Ranney et al., 2021). Siber mağdurlar utangaç, endişeli, saf, itaatkar ve özgüvensiz olma gibi özelliklere sahiptirler (Olweus ve Breivik, 2014). Siber zorbalığın psikolojik etkilerini araştıran bireyler, mağdurların yüksek oranda anti sosyal davranış ve ruh sağlığı sorunları bildirdiklerini belirtmişlerdir (Alrajeh et al., 2021). Siber zorbalık gibi olumsuz

olayların yaşanması bireyde öfkeye neden olur ve bu duygular, tekrarlayan baş ve karın ağrısı, uyku sorunları, sigara ve alkole yönelme, kendine zarar verme, sosyal geri çekilme gibi depresif ve yıkıcı davranışlara yol açabilir (Azami and Taremian, 2020). Siber mağdurların yaşadıkları bu içselleştirme sorunları (yalnızlık, depresyon, yetersizlik duyguları) ve bunlara bağlı olarak oluşan dışsallaştırma sorunları (dürtüsellik, yeni insanlarla tanışmak için sosyal medya kullanımının artması) onları siber zorbalık yapmaya yönlendirebilir (Athanasio et al., 2018). Yani mağdurların yaşadığı utanç, öfke, hayal kırıklığı gibi olumsuz duygular kişiyi, kendilerini daha güçlü hissetmek için intikam almaya yöneltebilir (Yudes et al., 2020).

2.2.8. Siber Zorbalığın Etkileri

Siber zorbalık, insan psikolojisini oldukça olumsuz yönde etkileyen, her yönü ile araştırılması gereken bir olaydır (Pamuk ve Bavlı, 2013). Siber zorbalık, yüksek benlik saygısı ve duygusal zekaya sahip bireyleri diğer bireylere göre daha az etkilemektedir (Extremiera et al., 2018). Siber zorbalığın bireyde neden olduğu olumsuz etkilere örnek olarak, çaresizlik ve suçluluk duygusu, depresif belirtiler, kin besleme, öfke kontrolünü kaybetme, kişilerarası ilişkilerin kötüye gitmesi, suça yönelme, madde kullanımı ve intihar girişimi verilebilir (Eroğlu, 2014). Siber zorbalık olayları, duygusal etkilerinin yanı sıra kişilerin hayatını mahvetme, intihara neden olma gibi ciddi sorunlara yol açabilmektedir (Olweus ve Breivik, 2014). Ayrıca tekrarlayan baş ve karın ağrıları, uyku sorunları ile panik belirtileri dahil çok sayıda fiziksel soruna da yol açabilir (Azami and Taremian, 2020). Ditch The Label (2018)'e göre siber zorbalık olaylarının kişide oluşturduğu olumsuz etkiler; sosyal kaygı, depresyon, intihar düşüncesi, kendine zarar verme, antisosyal davranışlar geliştirme, yeme bozukluklarına neden olma ve evden kaçmadır (Aktaran: Xu and Trzaskawka, 2021). Siber zorbalığın mağdurlar üzerindeki olumsuz etkilerine bakıldığında kusma, kol ve bacak ağrısı, karın ve sırt ağrısı, nefes darlığı, bulantı, çarpıntı gibi somatik belirtiler de gözlemlenebilir (Horzum ve Ayas, 2014). Siber zorbalık olaylarında tek etkilenen taraf mağdur olmamakla birlikte araştırmalar, siber zorbalarda yüksek stres düzeyleri, depresyon ve alkol-madde kullanımı gibi belirtiler gözlemlendiğini ortaya koymuştur (Alrajeh et al., 2021). Siber zorbalık olayları hem mağdur hem de zorbaların birtakım duygusal, psikosomatik ve sosyal zorluklar yaşamasına neden olmaktadır (Bottino et al., 2015). Zorbalık mağduriyetinin yol açtığı olumsuz sonuçları açıklamak için kullanılan “Genel Gerilme Teorisi”, olumsuz

sonuçlar doğuran olayların, hayal kırıklığı ve öfkeye neden olabileceğini ve bu duyguların yıkıcı davranışlara neden olabileceğini savunur (Azami and Tarebian, 2020). Yapılan araştırmada utanç, güvensizlik, sosyal izolasyon ve benlik saygısını düşüren siber zorbalık olaylarında, kızlar genellikle çevresinden yardım isteme yoluna giderken, erkekler dürtüleri ile hareket edmekte ve daha fazla saldırganlaşarak direnme ve karşılık verme yoluna gitmektedirler (Moretti and Herkovits, 2021). Siber zorbalığın okul yaşantısına etkileri incelendiğinde, mağdurların notlarında ciddi düşüş yaşandığı, okulu güvenilir bir yer olarak görmedikleri ve sık sık devamsızlık yaptıkları gözlemlenmiştir (Aktepe, 2013). Aynı zamanda siber zorbalık yaşayan çocuklarda yoğun üzüntü, korku, kaygı, depresyon, konsantrasyon bozukluğu nedeni ile okul başarısında düşme, kuralları çiğneme, saldırganlık gibi davranışlar ile birlikte madde kötüye kullanımı ve suça yönelme eğilimi gözlenmiştir (Aksaray, 2011). Siber zorbalığa sıklıkla uğrayan çocukların, ebeveynleri tarafından kısıtlanma korkusu ile zorbalık olayını çevresine anlatmaması, siber zorbalık olaylarının olumsuz etkilerini arttırmaktadır (Baştürk Akca ve Sayımer, 2017). Sonuç olarak, araştırmalar siber mağdurların, siber zorbalara göre intihar riski açısından daha büyük risk taşıdığını göstermektedir (John et al., 2018). Bu nedenle sıklıkla çocuk ve gençlerde görülen siber zorbalık olaylarının önlenmesi büyük önem taşırken, bu yönde gösterilen emeklerin başarıya ulaşabilmesi ancak siber zorbalığa neden olan etmenleri anlamakla mümkündür (Demir ve Seferoğlu, 2016).

2.2.9. Siber Zorbalıkla Baş Etme Yöntemleri

Siber zorbalık ile mücadelede kullanılan bazı yöntemler vardır ve bu uygulanan müdahale programlarının amacı, siber zorbalık olaylarını önlemek ya da meydana geldiyse etkilerini en aza indirmektir (Hutson et al., 2021). Bireylere bağımsız uygulayabilecekleri uygulamalar için yetkinlik kazandırmak, farkındalık ve etkili baş etme stratejilerini geliştirmek için psikoeğitim uygulanması, multimedya materyalleri kullanılan bazı baş etme yöntemlerindendir (Polanin et al., 2022). Mağdurlar, siber zorbayı engellemek, hesap şifrelerini değiştirmek, sanal ortamdan uzaklaşmak, yasal yollara başvurmak, gelen mesajları okumadan silmek, zorbayı uyarmak, çevresinden yardım istemek ve yapılanları görmezden gelmek gibi yollara başvurmaktadır (Eroğlu, 2014). Okul ortamlarında sanal zorbalık davranışını en aza indirebilmek için psikolojik danışman, öğretmen, aile ve öğrenci arasında işbirliği

yapılmalı, iletişim teknolojilerini yerinde kullanma ve siber zorbalıkla mücadele konularında seminerler düzenlenmelidir (Kağan ve Ciminli, 2016). Bu konuda okuldaki psikolojik danışman, olayların yaygınlığını araştırmak için anket uygular, önleyici programlar hazırlar, müdahale etmek için strateji geliştirir ve takım üyeleri ile birlikte problemle baş edebilmek için politikalar geliştirir (Aksaray, 2011). Siber zorbalık ile mücadelede empati eğitimi, örnek vakalar üzerinden analiz yapma gibi teknoloji temelli olmayan tekniklerin yanı sıra, siber zorbalık vakalarının otomatik tespitini yapan bilgisayar programları gibi teknolojik teknikler de kullanılmaktadır (Dadvar et al., 2012). Bu uygulamalar sayesinde, belirli sözcüklerin geçtiği zamanlarda açılan uyarı penceresinde mağdura ne yapması gerektiği ile ilgili bilgi verilmektedir (Topcu Uzer ve Tanrikulu, 2017). Siber zorbanın cinsiyetine ve kim olduğuna bakılmaksızın cezası uygulanmalıdır ki aksi takdirde kuralların uygulanmaması zorbayı cesaretlendirerek, zorbalığın önlenmesinden çok yayılmasına neden olacaktır (Baştürk Akca ve ark., 2014).

2.2.10. Siber Zorbalık Yaygınlığı ve Mücadele Konusunda Dünyadan Örnekler

Ülkemizde ve dünya genelinde genç kesimde siber zorbalık oranları yaklaşık %60, siber mağduriyet oranı ise %70 üzerinde olup, Türkiye'nin de içinde bulunduğu 63 ülkeyi kapsayan sistematik inceleme sonuçları, siber zorbalığın son 5 yılda hızla arttığını göstermektedir (Uludaşdemir ve Küçük, 2021). IPSOS (2018) tarafından yapılan araştırmaya göre siber zorbalık vakalarında %76 ile Latin Amerika en yüksek orana sahipken Kuzey Amerika %67, Avrupa %65, Orta Doğu/Afrika %61, Asya Pasifik %53 oran ile onları takip etmektedir (Xu and Trzaskawka, 2021). IPSOS (2018) tarafından ülke bazında yapılan araştırma sonucunda siber zorbalık sıklığı, Peru'da %80, Arjantin'de %74, Meksika'da %73, Brezilya'da %70, Malezya'da %71, Büyük Britanya'da %69, Kanada'da %68 ve ABD'de %67 oranında olduğu ortaya konmaktadır (Aktaran: Xu and Trzaskawka, 2021). İspanya'da Save the Children tarafından yayımlanan raporda, bireylerin %27,43 oranında siber zorbalığa maruz kaldığı belirtilmektedir (Mendez et al., 2019). Sanal ortamda gerçekleştiği için coğrafi bir sınırının olmadığı siber zorbalık, birçok ülkede suç olarak görülmekte ve bu konuda hükümetler, hukukçular, eğitimciler, kar amaçsız kuruluşlar mağdur ve ailelerine yardımcı olmak için ortak çalışma yürütmektedir (Baştürk Akca ve ark., 2014). İntihar vakalarının sık görüldüğü ABD, İngiltere, Avustralya gibi ülkelerin

aldığı önlemler ve yaptıkları işbirliği hakkında bilgi sahibi olmak, Türkiye için yeni bir olgu olan siber zorbalık ile mücadelede yol gösterici olacaktır (Baştürk Akca ve ark., 2014). ABD’ de, “Çocukları İnternetin Zararlarından Koruma Eylemi 2000” (CIPA), “Zorbalığı Önleme ve Farkındalığı Arttırma Programları” ve “Cyberangels” (Siber Melekler), “Wiredsafety”, “Endcyberbullying” siteleri siber suç kurbanlarına yardım ve destek sunma amacı taşımaktadır (Baştürk Akca ve ark., 2014). İngiltere ise oluşturduğu dört yasal düzenleme ile siber zorbalık olaylarını suç kapsamına almış olup bu yasalar “Taciz Eyleminden Korunma Yasası”, “Kriminal Adalet ve Kamu Düzeni Yasası”, “Kasti Eylemlere Yönelik İletişim Yasası”, “Telekomünikasyon Yasası” şeklindedir (Baştürk Akca ve ark., 2014). Siber zorbalıkla mücadelede çocuk, genç ve aileleri bilgilendirmeye ağırlık veren Avustralya, “ThinkUKnow”, “Cybersmart online helpline” , “Cybersmart online” ve “Avustralya İletişim ve Medya Başkanlığı (Australian Communications and Media Authority-ACMA)” siteleri aracılığı ile kişileri bilgilendirerek siber zorbalık ile mücadele etmektedir (Robinson, 2013). Türkiye’de “Güvenli İnternet Kullanımı İçin Tavsiyeler” isimli broşür ve “Bilgi Toplumu Stratejisinin Yenilenmesi” isimli, siber zorbalık, zararlı içeriklere maruz kalma, şahsi bilgilerin kötüye kullanılması gibi başlıkları içeren rapor, öne çıkan çalışmalardandır (Baştürk Akca ve ark., 2014). Aynı zamanda “ViSC (Vienna Social Competence Program)”, “No trap” ve “Conred” günümüzde kullanılan müdahale programlarındandır (Yiğit ve Seferoğlu, 2017). Amerikalı iki gencin ölümü sonrası birçok ülke siber zorbalığı yasalastırmak için harekete geçmiştir (Xu and Trzaskawka, 2021). Siber zorbalık Amerika’da 2015 yılında, Fransa’da 2014 yılında, Polonya’da 2011 yılında, Nijerya’da 2015 yılında yasalашmış olup, Çin’de Siber Güvenlik Yasası’na ek olarak 2021 yılında Çocukların Korunmasına İlişkin Yasa eklenmiştir (Xu and Trzaskawka, 2021). Türk Ceza Kanunu’nda (TCK) siber zorbalık ile ilgili bir ceza maddesi olmasa da siber zorbalık eylemlerinde uygulanabilecek çok fazla hüküm vardır (Bayram ve Saylı, 2013). Bunlar; “sanal şiddet uygulayarak bir kimsenin yaşamına son verilmesi halinde kasten insan öldürme (Madde 81), intihara yönlendirme (Madde 84), eziyet (Madde 96), tehdit (Madde 106), ayrımcılık (Madde 122), kişilerin huzur ve sükununu bozma (Madde 123), hakaret ve sövme (Madde 125), özel yaşamını izleyerek, iletişime müdahale ederek içeriğini alay konusu etmek, haberleşmenin gizliliğini ihlal (Madde 132), kişiler arasındaki konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması (Madde 133),

özel hayatın gizliliğinin ihlali (Madde 134), kişisel verilerin kaydedilmesi (Madde 135), kişisel verileri yok etmemek (Madde 138)” (Türk Ceza Kanunu, 2004).

2.2.11. Siber Zorbalığa Yönelik Hemşirelik Yaklaşımları

Siber zorbalık her zaman ve her yerde karşımıza çıkabileceği için sadece belli bir kesimin değil tüm toplumun bu konuda bilinçlendirilmesi gerekmektedir (Aktepe, 2013). Siber zorbalık uygulayan bireylerin kendilerine yönelik duygu ve düşünceleri belirlenerek bu bireylere gerekli psikolojik destek sağlanmalıdır (Pamuk ve Bavlı, 2013). Bireylere bireysel- sosyal farkındalık, kendini ifade edebilme yeteneği, stres yönetimi (duygusal yönetim ve düzenleme) ve motivasyon konusunda bilgilendirme yapılmalıdır (Mendez et al., 2019). Aynı zamanda empati kurma, öfke kontrolü, değerler eğitimi (sorumluluk alma, barışçıl olma, saygı), medya kullanım eğitimi (medya okuryazarlığı), okul ve aile içi müdahaleler konusunda eğitim verilmelidir (Yiğit ve Seferoğlu, 2017). Siber zorbalık olayları, en fazla gençleri, ev ortamında etkilediğinden ailelere düşen sorumluluk büyüktür (Yiğit ve Seferoğlu, 2017). Ailelere bu konuda baskıcı değil, denetimci bir tutum sergilemesi konusunda eğitim verilmelidir (Çiftçi, 2018). Aynı zamanda ailelere, siber zorbalığa uğrayan çocuğa, sinirlenmeden kanıt toplaması, daha sonra zorbalık yapan kişiye cevap vermeden iletişimi kesmesi ve bir yetişkinden yardım istemesinin önemi anlatılmalıdır (Uludaşdemir ve Küçük, 2021). Ebeveyn, çocuğunun zorbalık yaptığına şahit oluyorsa bu durumu kabullenerek, yargılamadan, uygun bir iletişim ile zorbalık davranışını durdurmasını istemeli ve mağdur kişinin neler hissedeceği konusunda empati yapmasını sağlamalıdır (Uludaşdemir ve Küçük, 2021). Medya okuryazarlığı eğitimi, siber zorbalık ile mücadelede anahtar rolü oynamalı ve bireyleri siber zorbalıktan korumak için sanal ortamdan uzak tutmak yerine bilinçli kullanım konusunda teşvik edilmelidir (Baştürk Akca ve ark., 2014). Ayrıca bireyler, elektronik ortamda birbirine saygılı ve kibar davranma, duyarlılık ve sosyal sorumluluk alma konularında teşvik edilmelidir (Baştürk Akca ve ark., 2014).

3. GEREÇ VE YÖNTEMLER

Çalışmanın Amacı ve Tipi: Bu çalışma, günümüzde sosyal medyayı aktif olarak kullanan bireylerin siber zorbalığa maruz kalma, tanık olma ve bu davranışı sergileme deneyimlerinin incelenmesi amacıyla yapıldı. Çalışma tanımlayıcı, kesitsel niteliktedir. Bu çalışma doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır:

- Sosyal medya kullanan bireylerin siber mağduriyet durumu nedir?
- Sosyal medya kullanan bireylerin siber zorba olma durumu nedir?
- Sosyal medya kullanan bireylerin siber seyirci olma durumu nedir?
- Bireylerin siber zorbalık üçgeni ölçeği puanları ile demografik özellikleri arasında fark var mıdır?

Çalışmanın Yeri ve Zamanı: Bu çalışma anket sorularından paylaşılabılır bir bağlantı oluşturularak online ortamda, Türkiye genelinde uygulanmıştır. Çalışma 07.03.2022-30.12.2022 tarihleri arasında yapılmış olup veriler, etik kurul iznini takiben 16.06.2022-16.08.2022 tarihleri arasında toplandı.

Çalışmanın Evreni ve Örneklemi Araştırmanın evrenini TÜİK verileri doğrultusunda Türkiye’de bulunan 20-64 yaş arası 51.229.477 birey oluşturmuştur. Örneklemi ise evreni bilinen örneklem yöntemi ile yapılan hesaplama sonucu 384 kişiye ulaşmak hedeflenirken, 471 kişinin katılımı ile veri toplama süreci sonlandırılmıştır.

$$n = \frac{N \cdot t^2 \cdot p \cdot q}{d^2(N - 1) + t^2 \cdot p \cdot q}$$

(3.1)

(N=Evrendeki birey sayısı, n=Örnekleme alınacak birey sayısı, p= incelenen olayın görüş sıklığı=0.5, q= incelenen olayın görülme sıklığı (1-p)= 0.5, t= Belirli Serbestlik Derecesinde ve Saptanan Yanılma düzeyinde bulunan t tablosunda bulunan teorik değer=1.96 d=Olayın görüş sıklığına göre yapılmak istenen=0.05)

$$n = \frac{N \cdot t^2 \cdot p \cdot q}{d^2(N - 1) + t^2 \cdot p \cdot q} = \frac{51229477 \cdot (1,96)^2 \cdot 0,50 \cdot 0,50}{(0,05)^2 \cdot (51229476) + (1,96)^2 \cdot 0,50 \cdot 0,50} = \frac{49200789,7}{128074,65} = 384,157$$

Çalışmaya Dahil Olma Kriterleri:

20-64 yaş aralığında olmak,

Okur-yazar olmak,

Sosyal medya kullanıcısı olmak,

Herhangi bir işitme-görme engeli bulunmamak.

Veri Toplama Araçları: Veriler, Kişisel Bilgi Formu (EK-1) ve Siber Zorbalık Üçgeni Ölçeği (EK-2) kullanılarak toplanmıştır.

-Kişisel Bilgi Formu (EK-1): Araştırmacı tarafından, Pekşen Süslü ile Oktay (2018) ve Eroğlu (2014)' nun araştırmalarından esinlenerek oluşturulan kişiye ilişkin yaş, cinsiyet, medeni durum, gelir düzeyi, eğitim, çalışma durumu, kendilerine ait telefon olma durumu, kendilerine ait bilgisayar olma durumu ve sosyal medya kullanımı ile ilgili tanımlayıcı verilerin sorgulandığı 15 sorudan oluşan bir formdur.

-Siber Zorbalık Üçgeni Ölçeği (EK-2): Bu ölçeği Gonzalez-Cabrera ve ark. (2019), siber zorbalık davranışlarını ölçme amacı ile geliştirilmiştir. Ölçek, siber zorbalık eyleminin üç boyutunu inceleyen 35 maddeden oluşmaktadır: Ölçekte “siber mağdur” on madde, “siber zorba” on beş madde, “siber seyirci” on madde olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Üç farklı cevap bulunduran (0 = asla, 1 = ara sıra, 2 = sık sık) likert tipi ölçek puanlaması kullanılmaktadır. Siber Zorbalık Üçgeni Ölçeği, bütün çocukların aynı anda üç rolün kombinasyonunu barındırabileceği varsayılarak, siber mağdur, siber zorba veya siber seyirci perspektifinden açıklanan aynı 10 maddeye göre değerlendirilir. Bu ölçekte diğer ölçeklerden farklı olarak eklenen beş madde vardır. Bu sebeple ölçeklerden alınan puanlar siber mağdur ve siber seyirci alt boyutunda 0-20 arasında değişirken siber zorba alt boyutunda 0-30 arasında değişmektedir. Ölçek, 35 madde ve üç alt boyuttan oluşmaktadır. Üç alt ölçeğin, toplam varyansın %35'ini açıkladığı bulunmuştur. Açıklayıcı faktör yükleri birinci alt boyut için 0,41-0,66, ikinci alt boyut için 0,38-0,64 ve üçüncü alt boyut için 0,64-0,73 arasındadır. Ölçeğin toplamı için Cronbach alfa katsayısı 0,87, alt ölçekler için; siber mağdur 0,66, siber zorba 0,80 ve siber seyirci için 0,87'dir. (Özdemir ve Bektaş, 2021).

Bu çalışmada, ölçeğin güvenirlik katsayıları (α) sırasıyla siber mağduriyet, siber zorbalık ve siber seyirci alt boyutları için 0,71, 0,88 ve 0,94'tür ve Cronbach Alpha değeri 0,90 bulunmuştur.

Veri Toplama Yöntemi: Araştırma verileri, online anket yolu ile araştırmacı tarafından toplanmıştır. Katılımcılara “Kartopu Örneklem Yöntemi” ile ulaşılmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi: İstatistiksel analizler SPSS (IBM SPSS Statistics 24) adlı paket program kullanılarak yapılmıştır. Bulguların yorumlanmasında frekans tabloları ve tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır. Normal dağılıma uygun olmayan ölçüm değerleri için parametrik olmayan yöntemler kullanılmıştır. Parametrik olmayan yöntemlere uygun şekilde, iki bağımsız grubun ölçüm değerleriyle karşılaştırılmasında “Mann-Whitney U” test (Z-tablo değeri), bağımsız üç veya daha fazla grubun ölçüm değerleriyle karşılaştırılmasında “Kruskal-Wallis H” test (χ^2 -tablo değeri) yöntemi kullanılmıştır. Üç veya daha fazla grup için anlamlı fark çıkan değişkenlerin ikili karşılaştırmaları için Bonferroni düzeltmesi uygulanmıştır. İki nicel değişkenin ilişkilerinin incelenmesinde, en az birinin normal dağılıma uygun olmadığı durumlarda “Spearman” korelasyon katsayısı kullanılmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü: Çalışmanın etik kurul onayı, T.C. Haliç Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu’ndan alınmıştır. Araştırmada kullanılacak olan ölçeğin izinleri ilgili araştırmacıdan e-mail yoluyla alınmış olup, anket gönüllülük esasına dayandığı için katılımcı onayı, anket uygulaması sırasında online olarak katılımcılardan alınmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları: Anket online ortamda yapıldığı için, gönderilen linklerin virüs sanılarak giriş yapılmaması, araştırmanın katılımcı sayısını sınırlamıştır. Veriler, araştırmaya katılan 471 kişi ile sınırlıdır. Topluma genellenemez.

4. BULGULAR

Tablo 4.1. Bireysel Özelliklere İlişkin Bulguların Dağılımı

Değişken (N=471)	n	%
Yaş sınıfları [$\bar{X} \pm S.S. \rightarrow 35,18 \pm 10,78$ (yıl)]		
≤ 24	76	16,1
25-34	177	37,6
35-44	114	24,2
≥ 45	104	22,1
Cinsiyet		
Kadın	273	58,0
Erkek	198	42,0
Medeni durum		
Evli	288	61,1
Bekar	183	38,9
Gelir düzeyi		
Düşük	64	13,6
Orta	375	79,6
Yüksek	32	6,8
Eğitim düzeyi		
Okuryazar	20	4,2
İlköğretim	27	5,8
Lise	130	27,6
Ön lisans	72	15,3
Lisans	162	34,4
Lisansüstü	60	12,7
Çalışma durumu		
Evet	355	75,4
Hayır	116	24,6
Kendi telefonunun olması		
Var	464	98,5
Yok	7	1,5
Kendi bilgisayarının olması		
Var	301	63,9
Yok	170	36,1

Kişilerin yaş ortalamasının $35,18 \pm 10,78$ (yıl) olduğu tespit edilmiş ve %37,6'sının (n:177) 25-34 yaş grubunda olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların, %58'inin (n:273) kadın, %61,1'inin (n:288) evli ve %79,6'sının (n:375) gelir düzeyinin orta olduğu, %34,4'ünün (n:162) lisans mezunu, %75,4'ünün (n:355) çalıştığı, %98,5'inin (n:464) kendi telefonunun olduğu ve %63,9'unun (n:301) kendi bilgisayarının olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4.2. Sosyal Medya Kullanımına İlişkin Bulguların Dağılımı

Değişken (N=471)	n	%
Sosyal medyada aktif olma		
Evet	463	98,3
Hayır	8	1,7
Sosyal medya [$\bar{X} \pm S.S.$ → 3,26±2,81 (saat)]		
<2 saat/gün	114	24,2
2-4 saat/gün	251	53,3
≥5 saat/gün	106	22,5
Sosyal medya zorbalığına maruz kalma		
Evet	107	22,7
Hayır	364	77,3
Zorbalığın sosyal medyayı bırakmaya sebep olması		
Evet	29	27,1
Hayır	78	72,9
Sosyal medyada zorbalık yapma		
Evet	16	3,4
Hayır	455	96,6
Sosyal medyada zorbalığa tanık olma		
Evet	250	53,1
Hayır	221	46,9
Siber zorbalığın kötü olduğunu düşünme		
Evet	443	94,1
Hayır	28	5,9

Kişilerin sosyal medyada günlük geçirdiği süre ortalamasının 3,26±2,81 (saat) olduğu tespit edilmiş ve %53,3'ünün (n:251) günlük 2-4 saat sosyal medya kullandığı, %98,3'ünün (n:463) sosyal medyada aktif olduğu, %77,3'ünün (n:364) sosyal medya zorbalığına maruz kalmadığı ve maruz kalan %72,9'unun (n:78) sosyal medyayı bırakmadığı belirlenmiştir. Katılımcıların %96,6'sının (n:455) sosyal medyada zorbalık yapmadığı, %53,1'inin (n:250) sosyal medya zorbalığına tanık olduğu ve %94,1'inin (n:443) siber zorbalığın kötü olduğunu düşündüğü belirlenmiştir.

Tablo 4.3. Siber Zorbalık Üçgeni Ölçeği'ne İlişkin Puanların Dağılımı

Ölçek (N=471)		Ortalama	S.S.	Medyan	Min	Max.
	<i>Siber mağduriyet</i>	2,04	2,01	1,0	0,0	13,0
Siber zorbalık üçgeni ölçeği	<i>Siber zorbalık</i>	0,79	2,18	0,0	0,0	15,0
	<i>Siber seyirci</i>	4,53	4,78	3,0	0,0	20,0
	SZÜÖ - Toplam	7,36	6,99	5,0	0,0	35,0

Kişilerin ölçek toplam puanı ve alt boyutlarına ilişkin tanımlayıcı bulguları tabloda verilmiştir.

Tablo 4.4. Bulgulara göre Siber Zorbalık Üçgeni Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Değişken (N=471)	n	Siber zorbalık üçgeni ölçeği							
		Siber mağduriyet		Siber zorbalık		Siber seyirci		SZÜÖ - Toplam	
		$\bar{X} \pm S. S.$	Medyan [IQR]	$\bar{X} \pm S. S.$	Medyan [IQR]	$\bar{X} \pm S. S.$	Medyan [IQR]	$\bar{X} \pm S. S.$	Medyan [IQR]
Yaş sınıfları									
≤ 24 ⁽¹⁾	76	2,52 \pm 2,54	2,0 [2,0]	1,04 \pm 2,47	0,0 [1,0]	5,47 \pm 5,84	3,5 [10,0]	9,04 \pm 8,29	6,0 [11,8]
25-34 ⁽²⁾	177	2,06 \pm 2,08	1,0 [2,0]	0,90 \pm 2,56	0,0 [0,0]	4,98 \pm 5,06	4,0 [9,0]	7,95 \pm 7,55	6,0 [11,0]
35-44 ⁽³⁾	114	2,11 \pm 1,86	1,0 [2,0]	0,59 \pm 1,56	0,0 [0,0]	4,63 \pm 4,39	4,0 [8,0]	7,33 \pm 6,15	6,5 [9,0]
≥ 45 ⁽⁴⁾	104	1,60 \pm 1,52	1,0 [1,0]	0,63 \pm 1,79	0,0 [0,0]	2,94 \pm 3,30	2,0 [5,0]	5,17 \pm 5,19	3,0 [8,0]
İstatistiksel analiz*		$\chi^2=7,361$		$\chi^2=1,128$		$\chi^2=9,232$		$\chi^2=12,730$	
Olasılık		p=0,061		p=0,770		p=0,026		p=0,005	
Fark						[1,2,3-4]		[1,2,3-4]	
Cinsiyet									
Kadın	273	1,81 \pm 1,85	1,0 [1,0]	0,78 \pm 2,12	0,0 [0,0]	4,44 \pm 4,79	3,0 [8,0]	7,03 \pm 6,94	5,0 [10,0]
Erkek	198	2,37 \pm 2,19	2,0 [3,0]	0,81 \pm 2,26	0,0 [0,0]	4,64 \pm 4,78	3,5 [8,0]	7,82 \pm 7,05	6,0 [10,0]
İstatistiksel analiz		Z=-2,707		Z=-0,387		Z=-0,522		Z=-1,422	
Olasılık		p=0,007		p=0,699		p=0,601		p=0,155	
Medeni durum									
Evli	288	1,78 \pm 1,80	1,0 [1,0]	0,65 \pm 1,94	0,0 [0,0]	3,99 \pm 4,36	2,0 [8,0]	6,42 \pm 6,37	4,0 [10,0]
Bekar	183	2,46 \pm 2,26	2,0 [2,0]	1,02 \pm 2,50	1,0 [1,0]	5,36 \pm 5,26	4,0 [10,0]	8,84 \pm 7,67	7,0 [10,0]
İstatistiksel analiz		Z=-3,890		Z=-2,357		Z=-2,764		Z=-3,722	
Olasılık		p=0,000		p=0,018		p=0,006		p=0,000	
Gelir düzeyi									
Düşük ⁽¹⁾	64	2,56 \pm 1,98	2,0 [3,0]	0,71 \pm 1,48	0,0 [1,0]	4,84 \pm 4,69	3,0 [7,8]	8,13 \pm 5,91	7,5 [9,0]
Orta ⁽²⁾	375	1,97 \pm 1,94	1,0 [2,0]	0,78 \pm 2,22	0,0 [0,0]	4,41 \pm 4,77	3,0 [8,0]	7,16 \pm 7,03	5,0 [10,0]
Yüksek ⁽³⁾	32	1,88 \pm 2,76	1,0 [1,0]	1,09 \pm 2,78	0,0 [1,0]	5,28 \pm 5,06	3,5 [7,8]	8,25 \pm 8,45	7,5 [7,8]
İstatistiksel analiz		$\chi^2=8,460$		$\chi^2=4,175$		$\chi^2=2,157$		$\chi^2=4,029$	
Olasılık		p=0,015		p=0,124		p=0,340		p=0,133	
Fark		[1-2,3]							
Çalışma									
Evet	355	2,16 \pm 2,09	2,0 [2,0]	0,82 \pm 2,32	0,0 [0,0]	4,62 \pm 4,82	3,0 [8,0]	7,60 \pm 7,17	5,0 [11,0]
Hayır	116	1,69 \pm 1,75	1,0 [1,0]	0,71 \pm 1,67	0,0 [1,0]	4,25 \pm 4,67	2,0 [8,0]	6,65 \pm 6,41	5,0 [10,0]
İstatistiksel analiz		Z=-2,411		Z=-1,058		Z=-0,631		Z=-1,184	
Olasılık		p=0,016		p=0,290		p=0,528		p=0,236	

*Normal dağılıma sahip olmayan verilerde iki bağımsız grubun ölçüm değerleriyle karşılaştırılmasında “Mann-Whitney U” test (Z-tablo değeri); üç veya daha fazla bağımsız grubun karşılaştırılmasında “Kruskall-Wallis H” test (χ^2 -tablo değeri) istatistikleri kullanılmıştır.

Yaş sınıflarına göre siber seyirci puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($\chi^2=9,232$; $p=0,026$). Anlamlı farkın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan Bonferroni düzeltmeli ikili karşılaştırmalar sonucunda; ≤ 24 , 25-34 ve 35-44 yaş grubunda olanlar ile ≥ 45 yaş grubunda olanlar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. ≤ 24 , 25-34 ve 35-44 yaş grubunda olanların siber seyirci puanları, ≥ 45 yaş grubunda olanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Yaş sınıflarına göre SZÜÖ – toplam puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($\chi^2=12,730$; $p=0,005$). Anlamlı farkın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan Bonferroni düzeltmeli ikili karşılaştırmalar sonucunda; ≤ 24 , 25-34 ve 35-44 yaş grubunda olanlar ile ≥ 45 yaş grubunda olanlar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. ≤ 24 , 25-34 ve 35-44 yaş grubunda olanların SZÜÖ – toplam puanları, ≥ 45 yaş grubunda olanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Cinsiyete göre siber mağduriyet puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($Z=-2,707$; $p=0,007$). Erkeklerin siber mağduriyet puanları, kadınlara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Medeni durum göre siber mağduriyet puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($Z=-3,890$; $p=0,000$). Bekar olanların siber mağduriyet puanları, evli olanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Medeni durum göre siber zorbalık puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($Z=-2,357$; $p=0,018$). Bekar olanların siber zorbalık puanları, evli olanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Medeni durum göre siber seyirci puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($Z=-2,764$; $p=0,006$). Bekar olanların siber seyirci puanları, evli olanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Medeni duruma göre SZÜÖ – toplam puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($Z=-3,722$; $p=0,000$). Bekar olanların SZÜÖ – toplam puanları, evli olanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Gelir düzeyine göre siber mağduriyet puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($\chi^2=8,460$; $p=0,015$). Anlamlı farkın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan Bonferroni düzeltmeli ikili karşılaştırmalar sonucunda; geliri düşük olanlar ile orta ve yüksek olanlar arasında anlamlı farklılık

tespit edilmiştir. Geliri düşük olanların siber mağduriyet puanları, orta ve yüksek olanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Çalışma durumuna göre siber mağduriyet puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($Z=-2,411$; $p=0,016$). Çalışanların siber mağduriyet puanları, çalışmayanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 4.5. Bulgulara göre Siber Zorbalık Üçgeni Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Değişken (N=471)	n	Siber zorbalık üçgeni ölçeği							
		Siber mağduriyet		Siber zorbalık		Siber seyirci		SZÜÖ - Toplam	
		$\bar{X} \pm S. S.$	Medyan [IQR]	$\bar{X} \pm S. S.$	Medyan [IQR]	$\bar{X} \pm S. S.$	Medyan [IQR]	$\bar{X} \pm S. S.$	Medyan [IQR]
Eğitim düzeyi									
Okuryazar	20	1,40±1,85	1,0 [2,0]	1,70±3,79	0,0 [1,0]	2,45±3,37	1,0 [4,0]	5,55±8,03	2,0 [9,0]
İlköğretim	27	1,44±1,37	1,0 [1,0]	0,78±2,21	0,0 [0,0]	3,70±3,56	2,0 [6,0]	5,93±5,20	5,0 [9,0]
Lise	130	2,22±2,36	1,0 [2,0]	0,89±2,16	0,0 [0,3]	4,08±4,90	2,0 [8,0]	7,19±7,38	4,5 [11,0]
Ön lisans	72	2,25±2,29	1,0 [2,0]	0,57±1,85	0,0 [0,0]	4,19±5,41	2,0 [7,0]	7,02±7,71	5,0 [9,0]
Lisans	162	2,15±1,86	2,0 [2,0]	0,79±2,34	0,0 [0,0]	4,94±4,65	4,0 [8,0]	7,89±6,91	6,0 [10,0]
Lisansüstü	60	1,62±1,40	1,0 [1,0]	0,55±1,17	0,0 [1,0]	5,82±4,64	6,0 [7,0]	7,98±5,69	8,0 [9,8]
İstatistiksel analiz*		$\chi^2=10,236$ p=0,069		$\chi^2=1,523$ p=0,910		$\chi^2=17,588$ p=0,004 [1-6]		$\chi^2=10,883$ p=0,054	
Olasılık									
Fark									
Telefon									
Var	464	2,01±1,99	1,0 [2,0]	0,74±2,05	0,0 [0,0]	4,49±4,78	3,0 [8,0]	7,23±6,89	5,0 [10,0]
Yok	7	4,29±2,21	6,0 [4,0]	4,43±5,59	1,0 [12,0]	7,14±4,49	8,0 [6,0]	15,85±9,01	15,0 [17,0]
İstatistiksel analiz		Z=-2,732 p=0,006		Z=-2,461 p=0,014		Z=-1,505 p=0,132		Z=-2,598 p=0,009	
Olasılık									
Bilgisayar									
Var	301	1,98±2,01	1,0 [2,0]	0,83±2,38	0,0 [0,0]	4,76±4,72	4,0 [8,5]	7,57±7,16	6,0 [11,0]
Yok	170	2,16±2,04	1,0 [2,0]	0,72±1,76	0,0 [0,3]	4,11±4,86	2,0 [8,0]	6,99±6,69	5,0 [10,0]
İstatistiksel analiz		Z=-0,993 p=0,321		Z=-0,256 p=0,798		Z=-1,601 p=0,109		Z=-0,589 p=0,556	
Olasılık									
Sosyal medya									
Evet, aktif	463	2,05±2,01	1,0 [2,0]	0,80±2,19	0,0 [0,0]	4,58±4,79	3,0 [8,0]	7,43±7,00	5,0 [10,0]
Aktif değil	8	1,88±2,30	1,0 [3,8]	0,25±0,70	0,0 [0,0]	1,25±2,82	0,0 [1,5]	3,38±5,37	1,0 [6,0]
İstatistiksel analiz		Z=-0,737 p=0,461		Z=-0,740 p=0,460		Z=-2,331 p=0,020		Z=-2,033 p=0,042	
Olasılık									
Zorbalık yapma									
Evet	16	5,38±2,55	6,0 [3,8]	6,38±4,95	6,5 [10,3]	7,50±5,44	7,5 [6,0]	19,25±8,01	19,5 [13,5]
Hayır	455	1,92±1,90	1,0 [2,0]	0,59±1,75	0,0 [0,0]	4,42±4,73	3,0 [8,0]	6,95±6,59	5,0 [10,0]
İstatistiksel analiz		Z=-5,023 p=0,000		Z=-7,003 p=0,000		Z=-2,148 p=0,032		Z=-5,218 p=0,000	
Olasılık									

*Normal dağılıma sahip olmayan verilerde iki bağımsız grubun ölçüm değerleriyle karşılaştırılmasında “Mann-Whitney U” test (Z-tablo değeri); üç veya daha fazla bağımsız grubun karşılaştırılmasında “Kruskall-Wallis H” test (χ^2 -tablo değeri) istatistikleri kullanılmıştır.

Eğitim düzeylerine göre siber seyirci puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($\chi^2=17,588$; $p=0,004$). Anlamlı farkın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan Bonferroni düzeltmeli ikili karşılaştırmalar sonucunda; okuryazar olanlar ile lisansüstü olanlar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Lisansüstü olanların siber seyirci puanları, okuryazar olanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Telefon varlığına göre siber mağduriyet puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($Z=-2,732$; $p=0,006$). Telefonu olmayanların siber mağduriyet puanları, telefonu olanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Telefon varlığına göre siber zorbalık puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($Z=-2,461$; $p=0,014$). Telefonu olmayanların siber zorbalık puanları, telefonu olanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Telefon varlığına göre SZÜÖ – toplam puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($Z=-2,598$; $p=0,009$). Telefonu olmayanların SZÜÖ – toplam puanları, telefonu olanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Sosyal medyayı aktif kullanma durumuna göre siber seyirci puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($Z=-2,331$; $p=0,020$). Sosyal medyayı aktif kullananların siber seyirci puanları, aktif kullanmayanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Sosyal medyayı aktif kullanma durumuna göre SZÜÖ – toplam puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($Z=-2,033$; $p=0,042$). Sosyal medyayı aktif kullananların SZÜÖ – toplam puanları, aktif kullanmayanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Sosyal medyada zorbalık yapma durumuna göre siber mağduriyet puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($Z=-5,023$; $p=0,000$). Zorbalık yapanların siber mağduriyet puanları, zorbalık yapmayanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Sosyal medyada zorbalık yapma durumuna göre siber zorbalık puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($Z=-7,003$; $p=0,000$). Zorbalık yapanların siber zorbalık puanları, zorbalık yapmayanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Sosyal medyada zorbalık yapma durumuna göre siber seyirci puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($Z=-2,148$; $p=0,032$). Zorbalık yapanların siber seyirci puanları, zorbalık yapmayanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Sosyal medyada zorbalık yapma durumuna göre SZÜÖ – toplam puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı

farklılık tespit edilmiştir ($Z=-5,218$; $p=0,000$). Zorbalık yapanların SZÜÖ – toplam puanları, zorbalık yapmayanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 4.6. Bulgulara göre Siber Zorbalık Üçgeni Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Değişken (N=471)	n	Siber zorbalık üçgeni ölçeği							
		Siber mağduriyet		Siber zorbalık		Siber seyirci		SZÜÖ - Toplam	
		$\bar{X} \pm S. S.$	Medyan [IQR]	$\bar{X} \pm S. S.$	Medyan [IQR]	$\bar{X} \pm S. S.$	Medyan [IQR]	$\bar{X} \pm S. S.$	Medyan [IQR]
Sosyal medya									
<2 saat/gün ⁽¹⁾	114	1,89±1,61	2,0 [2,0]	0,44±1,19	0,0 [0,0]	4,11±4,17	3,5 [8,0]	6,43±5,18	6,0 [10,0]
2-4 saat/gün ⁽²⁾	251	1,60±2,04	1,0 [2,0]	0,72±2,13	0,0 [0,0]	4,51±4,74	3,0 [8,0]	7,13±6,93	5,0 [10,0]
≥5 saat/gün ⁽³⁾	106	2,55±2,29	3,0 [3,0]	1,34±2,90	1,0 [1,0]	5,02±5,45	3,0 [9,3]	8,92±8,50	6,0 [12,0]
İstatistiksel analiz*		$\chi^2=8,662$		$\chi^2=8,315$		$\chi^2=0,662$		$\chi^2=3,608$	
Olasılık		p=0,013		p=0,016		p=0,718		p=0,165	
Fark		[2-3]		[1,2-3]					
Zorbalığa maruziyet									
Evet	107	3,28±2,45	3,0 [4,0]	1,51±3,17	1,0 [2,0]	5,91±5,01	6,0 [8,0]	10,71±7,97	10,0 [11,0]
Hayır	364	1,68±1,71	1,0 [1,0]	0,58±1,74	0,0 [0,0]	4,12±4,64	2,0 [8,0]	6,38±6,36	4,0 [10,0]
İstatistiksel analiz		Z=-6,755		Z=-3,770		Z=-3,553		Z=-5,423	
Olasılık		p=0,000		p=0,000		p=0,000		p=0,000	
Zorbalıktan ayrılma									
Evet	29	4,41±2,51	4,0 [4,0]	1,62±3,59	0,0 [1,0]	5,83±4,43	6,0 [7,5]	11,86±7,84	11,0 [9,5]
Hayır	78	2,89±2,30	2,0 [3,0]	1,47±3,02	0,0 [2,0]	5,94±5,23	6,0 [8,0]	10,28±8,03	9,5 [12,0]
İstatistiksel analiz		Z=-2,983		Z=-0,289		Z=-0,194		Z=-1,120	
Olasılık		p=0,003		p=0,773		p=0,846		p=0,263	
Sosyal medyada zorbalığa tanık olma									
Evet	250	2,48±2,07	2,0 [2,0]	1,16±2,64	1,0 [1,0]	6,48±4,95	6,0 [8,0]	10,12±7,17	10,0 [10,0]
Hayır	221	1,56±1,84	1,0 [2,0]	0,38±1,39	0,0 [0,0]	2,31±3,48	0,0 [4,0]	4,24±5,29	2,0 [5,0]
İstatistiksel analiz		Z=-6,313		Z=-4,249		Z=-9,891		Z=-10,148	
Olasılık		p=0,000		p=0,000		p=0,000		p=0,000	
Siber zorbalığın kötü olduğunu düşünme									
Evet	443	2,24±1,94	1,0 [2,0]	0,68±1,87	0,0 [0,0]	4,65±4,81	3,0 [8,0]	7,36±6,71	5,0 [9,0]
Hayır	28	2,08±3,09	0,0 [5,0]	2,54±4,70	0,0 [4,0]	2,64±3,78	0,0 [6,0]	7,36±10,69	0,0 [11,8]
İstatistiksel analiz		Z=-1,978		Z=-1,161		Z=-2,589		Z=-2,314	
Olasılık		p=0,048		p=0,245		p=0,010		p=0,021	

*Normal dağılıma sahip olmayan verilerde iki bağımsız grubun ölçüm değerleriyle karşılaştırılmasında “Mann-Whitney U” test (Z-tablo değeri); üç veya daha fazla bağımsız grubun karşılaştırılmasında “Kruskall-Wallis H” test (χ^2 -tablo değeri) istatistikleri kullanılmıştır.

Günlük sosyal medya kullanım süresi sınıflarına göre siber mağduriyet puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($\chi^2=8,662$; $p=0,013$). Anlamlı farkın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan Bonferroni düzeltmeli ikili karşılaştırmalar sonucunda; günde 2-4 saat kullananlar ile ≥ 5 saat kullananlar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. ≥ 5 saat sosyal medya kullananların siber mağduriyet puanları, 2-4 saat kullananlara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Günlük sosyal medya kullanım süresi sınıflarına göre siber zorbalık puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($\chi^2=8,315$; $p=0,016$). Anlamlı farkın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan Bonferroni düzeltmeli ikili karşılaştırmalar sonucunda; günde <2 saat ve 2-4 saat kullananlar ile ≥ 5 saat kullananlar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. ≥ 5 saat sosyal medya kullananların siber zorbalık puanları, <2 saat ve 2-4 saat kullananlara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Sosyal medyada zorbalığa maruz kalma durumuna göre siber mağduriyet puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($Z=-6,755$; $p=0,000$). Zorbalığa maruz kalanların siber mağduriyet puanları, zorbalığa maruz kalmayanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Sosyal medyada zorbalığa maruz kalma durumuna göre siber zorbalık puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($Z=-3,770$; $p=0,000$). Zorbalığa maruz kalanların siber zorbalık puanları, zorbalığa maruz kalmayanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Sosyal medyada zorbalığa maruz kalma durumuna göre siber seyirci puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($Z=-3,553$; $p=0,000$). Zorbalığa maruz kalanların siber seyirci puanları, zorbalığa maruz kalmayanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Sosyal medyada zorbalığa maruz kalma durumuna göre SZÜÖ – Toplam puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($Z=-5,423$; $p=0,000$). Zorbalığa maruz kalanların SZÜÖ – Toplam puanları, zorbalığa maruz kalmayanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Sosyal medyadan zorbalık sebebiyle ayrılma durumuna göre siber mağduriyet puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($Z=-2,983$; $p=0,003$). Zorbalık sebebiyle ayrılanların siber mağduriyet puanları, zorbalık sebebiyle ayrılmayanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Sosyal medyada zorbalığa tanık olma durumuna göre siber mağduriyet puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($Z=-6,313$; $p=0,000$). Zorbalığa tanık olanların siber mağduriyet puanları, tanık olmayanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Sosyal medyada zorbalığa tanık olma durumuna göre siber zorbalık puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($Z=-4,249$; $p=0,000$). Zorbalığa tanık olanların siber zorbalık puanları, tanık olmayanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Sosyal medyada zorbalığa tanık olma durumuna göre siber seyirci puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($Z=-9,891$; $p=0,000$). Zorbalığa tanık olanların siber seyirci puanları, tanık olmayanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Sosyal medyada zorbalığa tanık olma durumuna göre SZÜÖ – toplam puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($Z=-10,148$; $p=0,000$). Zorbalığa tanık olanların SZÜÖ – toplam puanları, tanık olmayanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Siber zorbalığın kötü olduğunu düşünme durumuna göre siber mağduriyet puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($Z=-1,978$; $p=0,048$). Siber zorbalığın kötü olduğunu düşünenlerin siber mağduriyet puanları, kötü olduğunu düşünmeyenlere göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Siber zorbalığın kötü olduğunu düşünme durumuna göre siber seyirci puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($Z=-2,589$; $p=0,010$). Siber zorbalığın kötü olduğunu düşünenlerin siber seyirci puanları, kötü olduğunu düşünmeyenlere göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Siber zorbalığın kötü olduğunu düşünme durumuna göre SZÜÖ – Toplam puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($Z=-2,314$; $p=0,021$). Siber zorbalığın kötü olduğunu düşünenlerin SZÜÖ – Toplam puanları, kötü olduğunu düşünmeyenlere göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 4.7. Siber Zorbalık Üçgeni Ölçeği Puanlarının Birbiriyle İlişkilerinin İncelenmesi

Korelasyon* (N=471)		Siber zorbalık üçgeni ölçeği			
		<i>Siber mağduriyet</i>	<i>Siber zorbalık</i>	<i>Siber seyirci</i>	SZÜÖ - Toplam
<i>Siber mağduriyet</i>	<i>r</i>	1,000	0,332	0,483	0,724
	<i>p</i>	-	0,000	0,000	0,000
<i>Siber zorbalık</i>	<i>r</i>	0,332	1,000	0,327	0,500
	<i>p</i>	0,000	-	0,000	0,000
<i>Siber seyirci</i>	<i>r</i>	0,483	0,327	1,000	0,921
	<i>p</i>	0,000	0,000	-	0,000
SZÜÖ - Toplam	<i>r</i>	0,724	0,500	0,921	1,000
	<i>p</i>	0,000	0,000	0,000	-

*İki nicel değişkenin en az birinin normal dağılıma uygun olmadığı durumlarda “Spearman” korelasyon katsayısı kullanılmıştır.

Siber zorbalık ile siber mağduriyet arasında pozitif yönde, zayıf derecede ve istatistiksel olarak anlamlı ilişki tespit edilmiştir ($r=0,332$; $p=0,000$). Siber mağduriyet puanları arttıkça, siber zorbalık puanları artacaktır. Aynı şekilde, siber mağduriyet puanları azaldıkça, siber zorbalık puanları azalacaktır.

Siber seyirci ile siber mağduriyet ve siber zorbalık arasında pozitif yönde, zayıf derecede ve istatistiksel olarak anlamlı ilişki tespit edilmiştir ($p<0,05$). Siber mağduriyet ve siber zorbalık puanları arttıkça, siber seyirci puanları artacaktır. Aynı şekilde, siber mağduriyet ve siber zorbalık puanları azaldıkça, siber seyirci puanları azalacaktır.

SZÜÖ – toplam puanları ile siber mağduriyet, siber zorbalık ve siber seyirci arasında pozitif yönde, orta/yüksek derecede ve istatistiksel olarak anlamlı ilişki tespit edilmiştir ($p<0,05$). Siber mağduriyet, siber zorbalık ve siber seyirci puanları arttıkça, SZÜÖ – toplam puanları artacaktır. Aynı şekilde, siber mağduriyet, siber zorbalık ve siber seyirci puanları azaldıkça, SZÜÖ – toplam puanları azalacaktır.

5. TARTIŞMA

Günümüzde internetin insanların yaşamını kolaylaştıran birçok yönü vardır (Baştürk Akca ve ark., 2014). Örneğin; yer ve zaman sorununu çözerek insanları birbirine yaklaştırmış, kültürlerarası alışveriş, işbirliği ve sosyalleşmek adına farklı ortamlar sunmuştur (Uluçay ve Melek, 2017). Bilgi ve iletişim teknolojilerinde meydana gelen gelişmeler bireylerin hayatlarını kolaylaştırırken, bununla birlikte bir takım sorunları da beraberinde getirmiştir (Korkmaz, 2016). Bu teknolojilerin kontrol dışı kullanımı, bireydeki saldırganlık duygusunu harekete geçirerek, özellikle çocuklar ve gençler üzerinde olumsuz birçok etkiye yol açabilir (Şahin ve ark., 2010). İletişim teknolojileri (mobil telefon, kamera, sosyal ağ siteleri, internet) aracılığı ile başkasına zarar verme amacı ile yapılan saldırganlık davranışları siber zorbalık olarak adlandırılmaktadır (Bak ve Vedüd Eşidir, 2019).

Bu çalışmada yaş sınıflarına göre siber seyirci puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($5,47 \pm 5,84$, $p=0,026$). Katılımcılardan, ≤ 24 yaş grubunda olanların siber seyirci puanları diğer yaş gruplarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Panumaporn ve ark. (2020) tarafından yapılan çalışmada ise olgun bireylerin siber seyirci puanları genç bireylerden daha yüksek olduğunu belirtilmektedir. Bu çalışmada yaş faktörü siber mağduriyet ve siber zorbalık puanları açısından bir fark yaratmamaktadır. Aynı şekilde Yıldırım ve arkadaşlarının da (2019) yaş sınıflarına göre siber mağduriyet ve siber zorbalık puanları açısından anlamlı bir fark olmadığını belirtmektedir. Demir ve Seferoğlu (2016) çalışmasında 25 yaş altı bireylerin siber zorbalık oranının, Yılmaz (2015) ise çalışmasında 16-20 yaş arası bireylerin siber mağduriyet oranının istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğunu belirtmektedir. Çiftçi (2018) tarafından yapılan çalışmada ise 18-25 yaş arası bireylerin siber mağduriyet ve siber zorbalık puanı anlamlı ölçüde yüksek olduğu belirtilmektedir. 24 yaş altı bireylerin sıklıkla siber zorbalık yapma ve mağduriyete maruz kalma nedenleri arasında dürtüsellik, arkadaşlık kurma ve oyun oynama amacı ile sosyal medyada uzun süre vakit

geçirme, eğlenme amacı ile yaptığı davranışların sonucunu öngörememe ve ebeveyn denetiminin yetersiz olması gösterilebilmektedir (İnselöz ve Uçanok, 2013).

Bu çalışmada cinsiyete göre erkeklerin siber mağduriyet puanları, kadınlara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir ($2,37 \pm 2,19$, $p=0,007$). Çiftçi (2018) ile Kağan ve Ciminli (2016) tarafından yapılan çalışmada erkeklerin siber mağduriyet ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu belirtilmektedir. Korkmaz (2016) ise öğrenciler üzerinde yaptığı çalışmada, kız öğrencilerin daha çok siber zorbalığa maruz kaldığını ve siber mağduriyet ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık olmadığını belirtmektedir. Siber mağduriyetin erkeklerde daha sık görülmesinin nedenleri arasında erkek öğrencilerin internete daha kolay ulaşması, savaş içerikli oyun sitelerinde daha çok vakit geçirmeleri ve internette yaşadıkları olaylara tepkilerinin kızlara göre daha fazla olması gösterilebilir (Özkan, 2019). Ayrıca toplumumuzda kadınlara korumacı tavır sergilendiğinden daha fazla denetlenmekte ve bu durumun kadınların siber mağduriyet oranlarını azalttığı belirtilmektedir (Kağan ve Ciminli, 2016).

Bu çalışmada medeni durum değişkenine göre bekar olanların evli olanlara göre siber mağduriyet ($2,46 \pm 2,26$, $p=0,000$), siber zorbalık ($1,02 \pm 2,50$, $p=0,018$) ve siber seyirci ($5,36 \pm 5,26$, $p=0,006$) puanları anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Yıldırım ve ark. (2019) medeni durum değişkenine göre siber zorbalık ve siber mağduriyet puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını belirtmektedir. Yılmaz (2015) yaptığı çalışmada, bekar olanların siber mağduriyet puanlarını anlamlı düzeyde yüksek olduğunu belirtirken, Al-Zahrani (2015) ve Çizmeci Ümit (2020), bekar katılımcıların siber zorbalık puanlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğunu belirtmektedir. Bekar bireylerin yeni arkadaş edinmeye çalışması ve rastgele ilişkiler kurması siber mağduriyet yaşama riskini arttırmaktadır (Al-Zahrani, 2015).

Gelir düzeyine göre siber mağduriyet puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($2,56 \pm 1,98$, $p=0,015$). Geliri düşük olan bireylerin siber mağduriyet puanları, orta ve yüksek olanlara göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Siber zorbalık ve siber seyirci ortalamaları ise gelir düzeyi yüksek olanlarda daha yüksek bulunmuştur. Eroğlu (2014) ile Dalmaç Polat ve Bayraktar (2016) tarafından yapılan çalışmalarda, siber mağduriyet ölçeğinin gelir değişkenine göre anlamlı bir fark yaratmadığı belirtilmektedir. Gelir düzeyi düşük ailelerde çocuklar kendilerine ait bilgisayar olmadığı için sıklıkla internet erişimi için kafelere

giderler ve bu durum onları, denetim yetersizliğinden hem zorba hem de mağdur olma açısından riske sokmaktadır (Dalmaç Polat ve Bayraktar, 2016). Ayrıca ekonomik sıkıntıdan dolayı teknolojik araçlara ulaşım zorluğu ve yetkinlik kazanamama durumunun siber mağduriyet açısından risk oluşturduğu düşünülmektedir.

Çalışma durumuna göre çalışanların siber mağduriyet puanları çalışmayanlara göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($2,16 \pm 2,09$, $p=0,016$). Çalışan bireylerin sosyal çevresinin daha geniş olması, onları hedef haline getirebilmekte ve daha fazla düşman edinmesine sebep olabileceği düşünülmektedir. Literatür taraması yapıldığında çalışma durumu değişkeninin araştırmaların kapsamına alınmadığı görülmektedir.

Eğitim düzeylerine göre lisansüstü eğitim seviyesine sahip bireylerin siber seyirci puanları, okuryazar olanlara göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bu çalışmada eğitim seviyesine göre siber mağduriyet ve siber zorbalık puanları açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır. Aynı şekilde Yıldırım ve ark. (2019) yaptığı çalışmada, eğitim seviyesine göre siber mağduriyet ve siber zorbalık puanları açısından anlamlı bir fark olmadığını belirtmektedir. Bu çalışmada ve Cizmeci Ümit'in (2020) yaptığı çalışmada siber zorbalık puanları, eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık yaratmazken, Demir ve Seferoğlu'nun (2016) çalışmasında lisansüstü eğitim seviyesine sahip bireylerin siber zorbalık puanlarının anlamlı ölçüde yüksek olduğu belirtilmektedir.

Bu çalışmada telefon varlığına göre telefonu olmayanların siber zorbalık ($4,43 \pm 2,21$, $p=0,014$) ve siber mağduriyet ($4,29 \pm 2,21$, $p=0,006$) puanları telefonu olanlara göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Siber seyirci puan ortalamaları da telefonu olmayanlarda daha yüksek bulunmuştur ($7,14 \pm 4,49$). Al- Zahrani (2015), internete erişmek için kişisel cihazı olan bireylerin siber zorbalık ortalamasının yüksek olduğunu belirtmektedir. Lindsay ve Krysik (2012) yaptığı çalışmada mobil telefona sahip olmanın siber zorbalığı arttırdığını belirtmektedir. Kavuk (2011) cep telefonuna sahip olmanın siber zorba olma durumunu etkilemediğini ancak siber mağdur olma durumunu anlamlı düzeyde etkilediğini belirtmektedir. Gölpek Sarı ve Seferoğlu (2019) ise yaptığı çalışmada, akıllı telefona sahip olma durumlarının siber zorbalık düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmazken, cep telefonuna sahip bireylerin, siber mağduriyet oranlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğunu belirtmektedir. Bireylerin internet güvenliği konusundaki bilgi eksikliği, siber

zorbalık yapma ve mağdur olma açısından risk faktörü oluşturmaktadır (Gölpek Sarı ve Seferoğlu, 2019).

Bu çalışmada bilgisayar varlığı değişkenine göre bireylerin kendilerine ait bilgisayarının olup olmaması siber zorbalık, siber mağduriyet ve siber seyirci puanları açısından anlamlı bir fark yaratmamaktadır. Aynı şekilde Dalmac Polat ve Bayraktar (2016) ile Kavuk (2011) tarafından yapılan çalışmalarda bilgisayar olma durumunun siber zorbalık ve siber mağduriyet puanlarını etkilemediği belirtilmektedir. Balaban Sarı ve arkadaşlarının (2015) yaptığı çalışmada ise bilgisayarı olan bireylerin siber zorbalık ve siber mağduriyet puanları anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirtilmektedir. Al- Zahrani (2015) ise, internete erişmek için kişisel cihazı olan bireylerin siber zorbalık ortalamasının yüksek olduğunu belirtmektedir. Kişisel cihazlara sahip olanlar, internete 7/24 erişim sağlamak ve siber ortamlara dahil olmak için daha fazla imkana ve zamana sahiptirler (Al-Zahrani, 2019).

Bu çalışmada sosyal medyayı aktif kullananların siber seyirci puanları, aktif kullanmayanlara göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($4,58 \pm 4,79$, $p=0,020$). Çalışmanın bir diğer bulgusu, sosyal medya kullanımı ile siber mağduriyet ve siber zorbalık puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığıdır. Ancak Canoğulları ve ark. (2022) ile Uludaşdemir (2017) ise yaptıkları çalışmada, siber zorbalığı uygulayan ve siber zorbalığa maruz kalan öğrencilerin sosyal medya kullanım ortalamalarını anlamlı düzeyde yüksek olduğunu belirtmektedir. Bireyler, sosyal medyada takipçi kaybetmemek için ya da sanal ortam dışında kendilerini güvende hissetmedikleri için sosyal medyada daha fazla zaman geçirerek, siber zorba olma ve siber mağduriyet açısından risk oluşturmaktadır (Canoğulları ve ark., 2022). Siber seyircilerin ise siber zorba ve siber mağdurların yoğun olarak yaşadığı olumsuz duyguları (endişe, stres, korku vb.) yaşamaması ve olaylardan diğerleri kadar etkilenmeyip yalnızca duruma seyirci kalmasından dolayı sosyal medya kullanım oranının yüksek olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmada sosyal medyada zorbalık yapma durumuna göre siber zorbalık yapanların siber zorbalık ($6,38 \pm 4,95$, $p=0,000$), siber mağduriyet ($5,38 \pm 2,55$, $p=0,000$) ve siber seyirci ($7,50 \pm 5,44$, $p=0,032$) puanları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Panumaporn ve ark. (2020) yaptığı çalışmada siber zorbalık yapanların siber seyirci puanlarının anlamlı ölçüde yüksek olduğunu belirtmektedir. Uludaşdemir (2017) ile Akça ve ark. (2015) yaptıkları çalışmalarda

siber zorbalık yapanların siber mağduriyet puanlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğunu belirtmektedir. Siber mağduriyet yaşayan bireyler, olaydan gördüğü zararı başkalarına da yaşatma duygusu taşıyabilme potansiyeline sahiptirler (Yiğit ve Seferoğlu, 2017). Bu sebeple siber mağduriyet yaşayan bireylerin siber zorbalık yapma oranının yüksek olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmada sosyal medya kullanım süresine göre günde 5 saat ve üzeri sosyal medya kullananların siber zorbalık ($1,34 \pm 2,90$, $p=0,016$) ve siber mağduriyet ($2,55 \pm 2,29$, $p=0,013$) puanları diğerlerine göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Çiftçi (2018) tarafından yapılan çalışmada, öğrencilerin siber zorbalık puanı sosyal medya kullanım sıklığına göre farklılık göstermemektedir. Ancak günde 5 saat ve üzeri internet kullanan bireylerin siber mağduriyet ortalamasının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirtilmektedir. Saban (2019) yaptığı çalışmada, gün boyu internet kullanan bireylerin diğerlerine göre siber zorbalık ve siber mağduriyet puanlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğunu belirtmektedir. Dalmaç Polat ve Bayraktar (2016) yaptığı çalışmada siber zorbalık puanları açısından günde 5 saat ve üzerinde internete giren bireylerin lehine anlamlı bir fark olduğunu belirtmektedir. Ancak bireylerin ne kadar süre internete girdikleri ile siber mağduriyet ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığını belirtmektedir. Bireylerin daha uzun süre internette vakit geçirmesi siber zorba ve siber mağdur olma riskini arttırmaktadır (Baştürk Akça ve Sayımer, 2017).

Sosyal medyada zorbalığa maruz kalma durumuna göre zorbalığa maruz kalanların siber zorbalık ($1,51 \pm 3,17$, $p=0,000$), siber mağduriyet ($3,28 \pm 2,45$, $p=0,000$) ve siber seyirci ($5,91 \pm 5,01$, $p=0,000$) puanları istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Gonzalez Calatayud ve Espinosa (2021) yaptığı çalışmada siber mağduriyet yaşayan bireyleri siber zorbalık ve siber seyirci puanlarının yüksek olduğunu belirtmektedir. Panumaporn ve ark. (2020) ise yaptığı çalışmada zorbalığa maruz kalan bireylerin siber seyirci puanlarının anlamlı ölçüde yüksek olduğunu belirtmektedir. Bu çalışmada siber zorbalığa maruz kalma oranı % 22,7 olarak bulunurken, Çanakcı ve Deniz (2020) yaptığı çalışmada siber zorbalığa maruz kalma oranının %72,73, Guarini ve ark. (2019) %28,6, Gonzalez Calatayud ve Espinosa (2021) %49,3, Selkie ve ark. (2017) ise %44 olduğunu belirtmektedir. Teknolojiyi bilinçsiz ve kontrolsüz kullanan her bireyin siber zorbalığa maruz kalabileceği düşünülmektedir (Panumaporn et al., 2020).

Sosyal medyayı zorbalık sebebi ile bırakma durumuna göre zorbalık sebebi ile ayrılanların siber mağduriyet puanı, zorbalık sebebi ile ayrılmayanlara göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($4,41 \pm 2,51$, $p=0,003$). Siber mağduriyet bireylerde yoğun stres, korku, utanma, aşağılanma ve mahcubiyet duygularına sebep olabilir ve bu durumun, sosyal medyayı bırakmak istemelerine neden olabileceği düşünülmektedir.

Sosyal medyada zorbalığa tanık olma durumuna bakıldığında; siber mağduriyet ($2,48 \pm 2,07$, $p=0,000$), siber zorbalık ($1,16 \pm 2,64$, $p=0,000$) ve siber seyirci ($6,48 \pm 4,695$, $p=0,000$) puanları istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bu çalışma ile Çanakçı ve Deniz'in (2020) çalışmasında siber zorbalığa tanık olma oranı %53,1 olarak bulunurken, Desmet ve ark. (2018) siber seyirci oranının 27,4, Guarini ve ark. (2019) %0,8, Gonzalez (2021) ise %62,3 olduğunu belirtmektedir. Sosyal medyanın aktif olarak kullanıldığı günümüzde, artış gösteren siber zorbalık olaylarına her kesimden kullanıcının tanık olabileceği düşünülmektedir.

Siber zorbalığın kötü olduğunu düşünme durumuna göre siber zorbalığın kötü olduğunu düşünenlerin siber mağduriyet ($2,24 \pm 1,94$, $p=0,048$) ve siber seyirci ($4,65 \pm 4,81$, $p=0,010$) puanları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Siber zorbalık olaylarında en çok mağdurun zarar görmesi ve seyircilerin olayı gözlemleyerek mağdurun düştüğü duruma şahitlik etmesi, onun adına üzülmesi, siber zorbalığın kötü olduğunu düşünmelerine sebep olabilir. Literatür incelemesinde siber zorbalığın kötü olduğunu düşünme ile siber mağduriyet ve siber seyirci alt boyutlarının çalışma kapsamına alınmadığı görülmüştür.

6. SONUÇLAR

Bu çalışma, günümüzde sosyal medyayı aktif olarak kullanan bireylerin siber zorbalığa maruz kalma, tanık olma ve bu davranışı sergileme deneyimlerinin incelenmesi amacıyla yapıldı.

Çalışma sonucunda; 24 yaş altı bireylerin daha fazla siber zorbalığa tanıklık ettiği, erkeklerin kadınlardan daha fazla siber zorbalığa maruz kaldığı, bekar olan bireylerin evli olanlara göre siber zorba, siber mağdur ve siber seyirci oranının daha yüksek olduğu bulundu. Düşük gelir düzeyi ve aktif çalışma hayatı olan kişilerin siber mağduriyet oranının yüksek olduğu, eğitim seviyesine göre lisansüstü eğitim seviyesine sahip bireylerin siber zorbalık olaylarına daha fazla tanıklık ettiği, telefonu olmayan bireylerin daha sık siber zorbalık yaptığı ve siber mağduriyet oranının da daha yüksek olduğu bulundu. Siber zorbalık eğiliminin bilgisayar olma durumuna göre farklılık yaratmadığı da elde edilen sonuçlar arasındadır. Sosyal medyayı aktif kullanan bireylerin siber seyirci oranlarının, siber zorbalık yapan bireylerin ise siber mağdur, siber zorba ve siber seyirci puanlarının daha yüksek olduğu bulundu. Günde 5 saat ve üzeri sosyal medya kullanan bireylerin daha fazla siber zorbalık yaptığı ve daha fazla siber zorbalığa maruz kaldığı, zorbalığa maruz kalanların siber zorbalık, siber mağduriyet ve siber seyirci puanlarının daha yüksek olduğu elde edilen bulgular arasındadır. Sonuçlara göre, siber mağduriyet yaşayan bireylerin sosyal medya kullanımını bırakma oranı daha yüksektir.

Son olarak siber zorbalık olaylarına tanıklık edenlerin siber zorba, siber mağdur ve siber seyirci puanlarının daha yüksek olduğu ve siber mağdur ile siber seyircilerin, siber zorbalığın kötü olduğunu düşünme oranlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

7. ÖNERİLER

Günümüzde giderek artış göstererek önemli bir sorun haline gelen siber zorbalık, her kesimden insanı etkilemekte ve bireyde yıkıcı sonuçlara neden olmaktadır. Bireylerin küçük yaştan başlayarak bu konuda bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Çocuk, aile ve okul personeli dahil tüm bireylere, siber zorbalığı önleme ve müdahale programları hakkında bilgi verilmelidir. Gençlerde riskli internet kullanımının önüne geçmek adına filtreleme programları öğretilmeli ve teknolojinin doğru kullanımı konusunda eğitim verilmelidir. Siber zorbalığı önlemek adına ailelere, örnek olma, kural koyma ve zorba-mağdur çocuk ile iletişim konularında destek olunmalıdır. Bireylere duygularını yönetebilmek ve empati yeteneğini geliştirebilmek için öfke kontrol becerisi kazandırılmalıdır. Siber zorbalık olayları ile karşılaştığında bireylerin nasıl bir yol izleyeceği öğretilmeli ve gerekli psikolojik destek sağlanmalıdır. Son olarak tüm bireyler, sanal ortamda kişisel bilgilerini paylaşmama, diğer insanlara karşı saygılı ve kibar olma konusunda teşvik edilmelidir. Siber zorbalığı önlemede psikiyatri hemşireleri;

- Siber zorbalık konusunda yeterli bilgiye sahip olmalı, gözlem yapmalı,
- Siber zorbalığın, zorba, mağdur ve seyirciler üzerindeki etkilerini bilmeli,
- Bireylere siber zorbalık hakkında eğitim vermeli ve risk gruplarını değerlendirmeli.

- Bireyler ile kurduğu iletişim ve edindiği gözlemler sonrası risk altındaki bireyleri tespit ederek gerekli müdahaleyi yapmalı,

- Siber zorbalık ile ilgili incelemeler yapmalı ve önlemeye yönelik müdahale programları geliştirmelidir.

KAYNAKLAR

- Akgül, G., Artar, M.** (2020). Cyberbullying: relationship with developmental variables and cyber victimization. *Scandinavian Journal of Child and Adolescent Psychiatry and Psychology*, 8, 25-37.
- Aksaray, S.** (2011). Siber zorbalık. *Çanakkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(2), 405-432.
- Aktepe, E.** (2013). Ergenlerde siber zorbalık ve siber mağduriyet. *New Symposium Journal*, 51(1), 31-36.
- Alrajeh, S. M., Hassan, H. M.B, Al Ahmed, A. S., Hassan, D. A.** (2021). An investigation of the relationship between cyberbullying, cybervictimization and depression symptoms: A cross sectional study among university in Qatar. *Plos One*, 16(12), 1-15.
- Al-Zahrani, A. M.** (2015). Cyberbullying among Saudi's higher-Education students: İmplications for educators and policymakers. *World Journal of Education*, 5(3), 15-26.
- Arafa, A.E., Senosy, S.A.** (2017). Pattern and correlates of cyberbullying victimization among Egyptian university students in Beni-Suef, Egypt. *Journal of The Egyptian Public Health Association*, 92(2), 107-115.
- Arslan, S.,Yeşilyurt, F.** (2019). Ergenlerin sanal zorbalık düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18), 29-42.
- Athanasiou, K., Melegkovits, E., Andrie, E. K., Magoulas, C., Tzavara, C. K., Richardson, C., Greydanus, D., Tsolia, M., Tsitsika, A. K.** (2018). Cross-national aspects of cyberbullying victimization among 14-17 year old adolescents across seven european countries. *BMC Public Health*, 18, 1-15.
- Azami, M. S., Tarebian, F.** (2020). Victimization in traditional and cyberbullying as risk factors for substance use, self-harm and suicide attempts in high school students. *Sandinavian Journal of Child and Adolescent Psychiatry and Psychology*, 8, 101-109.
- Bak, G., Vedüd Eşidir, O.** (2019). X kuşağında siber zorbalık: Nitel bir araştırma. *Social Sciences Studies Journal*, 5(36), 2913-2919.
- Balaban Salı, J., Ergün Başak, B., Baştürk Akca, E.** (2015). Türkiye’de ortaokul öğrencileri arasında siber zorbalık. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 5(2), 109-130.

- Baştürk Akça, E., Sayımer, İ., Balaban Salı, J., Ergün Başak, B.** (2014). Okulda siber zorbalığın nedenleri, türleri ve medya okuryazarlığı eğitiminin önleyici çalışmalarındaki yeri. *Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırma Dergisi*, 2, 17-30.
- Baştürk Akca, E., Sayımer, İ.** (2017). Siber zorbalık kavramı, türleri ve ilişkili olduğu faktörler: Mevcut araştırmalar üzerinden bir değerlendirme. *Online Academic Journal of Information Technology*, 8(30), 1-20.
- Bayram, N., Saylı, M.** (2013). Üniversite öğrencileri arasında siber zorbalık davranışı. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 71(1), 107-116.
- Bottino, S.M.B., Bottino, C.M.C., Regina, C.G., Correia, A.V.L., Ribeiro, W.S.** (2015). Cyberbullying and adolescent mental health: Systematic review. *Cadernos de Saude Publica*, 31(3), 463-475.
- Canoğulları, Ö., Yılmaz, Y., Cenkseven Önder, F.** (2022). Üniversite öğrencilerinde siber zorbalık açısından internet bağımlılığı ve sosyal medya kullanımının incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(9), 38-53.
- Cava, M. J., Tomas, I., Buelga, S., Carrascosa, L.** (2020). Loneliness, depressive mood and cyberbullying victimization in adolescent victims of cyber dating violence. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17, 1-17.
- Cizmeci Ümit, E.** (2020). Televizyon dizilerinin ve saldırganlık eğiliminin siber zorbalık davranışı ile ilişkisi üzerine. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 39, 89-104.
- Coric, M. K., Kastelan, A.** (2020). Bullying through internet- cyberbullying. *Psychiatria Danubina*, 32(2), 269-272.
- Çanakçı, E., Deniz, M. E.** (2020). Üniversite öğrencilerinin siber zorbalık rollerine ilişkin görüşleri. *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 1-18.
- Çiftçi, H.** (2018). Siber zorbalık davranışları ve siber mağduriyet düzeylerinin karşılaştırılması. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(6), 887-897.
- Dadvar, M., Jong, F., Ordelman, R., Trieschnigg, D.** (2012). Improved cyberbullying detection using gender information. *Human Media Interaction Group Universty of Twente*, 1, 1-3.
- Dalmaç Polat, Z., Bayraktar, S.** (2016). Ergenlerde siber zorbalık ve siber mağduriyet ile ilişkili değişkenlerin incelenmesi. *Mediterranean Journal of Humanities*, 115-132.

- Demir, Ö., Seferoğlu, S. S.** (2016). Bilgi okuryazarlığı, internet bağımlılığı, sanal aylaklık ve çeşitli diğer değişkenlerin sanal zorbalık ile ilişkisinin incelenmesi. *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*, 3(1), 1-26.
- Englander, E., Donnerstein, E., Kowalski, R., Lin, C. A., Parti, K.** (2017). Defining cyberbullying. *Pediatrics*, 140(2), 149-151.
- Eroğlu, Y.** (2014). *Ergenlerde siber zorbalık ve mağduriyeti yordayan risk etmenlerini belirlemeye yönelik bütüncül bir model önerisi*. (Yayınlanmamış tez). Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Eroğlu, Y., Güler, N.** (2015). Koşullu öz-değer, riskli internet davranışları ve siber zorbalık/mağduriyet arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 5(3), 118-129.
- Extremiera, N., Quintana Orts, C., Merida Lopez, S., Rey, L.** (2018). Cyberbullying victimization, self-esteem and suicidal ideation in adolescence: does emotional intelligence play a buffering role?. *Frontiers in Psychology*, 9, 1-9.
- Fischer, S.M., John, N., Melzer, W., Kaman, A., Winter, K., Bilz, L.** (2020). Traditional bullying and cyberbullying among children and adolescents in Germany- cross- sectional results of the 2017/18 HBSC study and trends. *Journal of Health Monitoring*, 5(3), 53-68.
- Garcia Hermoso, A., Hormazabal Aguayo, I., Oriol Granado, X., Fernandez Vergara, O., Cruz, B.P.** (2020). Bullying victimization, physical inactivity and sedentary behavior among children and adolescents: a meta-analysis. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 17, 1-10.
- Gonzalez Calatayud, V., Espinosa, M. P. P.** (2021). Role-based cyberbullying situations: cybervictims, cyberaggressors and cyberbystanders. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18, 1-9.
- Gölpek Sarı, F., Seferoğlu, S. S.** (2019). Ortaokul öğrencilerinin sanal zorbalık farkındalık durumları ile sanal zorbalık yapma ve mağdur olma durumlarının incelenmesi. *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*, 6(1), 54-77.
- Guarini, A., Menin, D., Menabo, L., Brighi, A.** (2019). RPC teacher-based program for improving coping strategies to deal with cyberbullying. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16, 1-14.
- Horzum, M.B., Ayas, T.** (2014). Orta öğretim öğrencilerin psikolojik belirtilere göre sanal zorba ve sanal mağdur düzeylerinin yordanması. *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*, 1(2), 21-36.
- Hutson, E., Kelly, S., Militello, L.** (2018). Systematic review of cyberbullying interventions for youth and parents with implications for evidence-based practice. *Worldviews Evid Based Nurs.*, 15(1), 72-79.

- John, A., Glendenning, A. C., Marchant, A., Montgomery, P., Stewart, A., Wood, S., Lloyd, K., Hawton, K.** (2018). Self-harm, suicidal behaviours and cyberbullying in children and young people: Systematic review. *Journal of Medical Internet Research*, 20(4), 2, 1-15.
- Jun, W.** (2020). A study on the cause analysis of cyberbullying in korean adolescents. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17, 1-19.
- Kağan, M., Ciminli, A.** (2016). Ergenlerde sanal zorbalık ve mağduriyetin empati ile ilişkisinin incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 1135-1150.
- Kavuk, M.** (2011). *İlköğretim öğrencilerinin sanal zorba ve sanal kurban olma durumlarının incelenmesi*. (Yayınlanmamış tez). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Korkmaz, A.** (2016). Siber zorbalık davranışları sergileme ve siber zorbalığa maruz kalma durumlarının karşılaştırılması. *Trt Akademi*, 1(2), 622-639.
- Li, J., Hesketh, T.** (2021). Experiences and perspectives of traditional bullying and cyberbullying among adolescents in mainland china-implications for policy. *Frontiers in Psychology*, 12, 1-12.
- Lindsay, M., Krysik, J.** (2012). Online harassment among college students. *Communication & Society*, 15(5), 703-719.
- Mendez, I., Jorquera, A. B., Ruiz Esteban, C., Martinez Roman, J. P., Fernandez Sogorb, A.** (2019). Emotional intelligence, bullying and cyberbullying in adolescents. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16, 1-9.
- Moretti, C., Herkovits, D.** (2021). Victims, perpetrators and bystanders: A meta-ethnography of roles in cyberbullying. *Cadernos de Saude Publica*, 37(4), 1-18.
- Olweus, D., Breivik, K.** (2014). Plight of victims of shool bullying: The opposite of well- being. *Handbook of Child Well-Being*, 2593-2616.
- Özdemir, E. Z., Bektaş, M.** (2020). Siber zorbalık üçgeni ölçeği: Geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Sakarya Tıp Dergisi*, 11(3), 583-592.
- Özkan, Ş. N.** (2019). *Konya ilinde öğrenim gören ortaokul öğrencilerinin siber zorba ve siber mağdur olma durumları*. (Yayınlanmamış tez). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Pamuk, M., Bavlı, B.** (2013). Ergenlerin sanal zorbalıklarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(1), 321-338.

- Panumaporn, J., Hongsanguansri, S., Atsariyasing, W., Kiatrungrit, K.** (2019). Bystander's behaviours and associated factors in cyberbullying. *General Psychiatry*, 33, 1-8.
- Peker, A., İskender, M.** (2015). İnsani değerler yönelimli psiko-eğitim programının siber zorbalık üzerindeki etkisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(1), 11-22.
- Pekşen Süslü, D., Oktay, A.** (2018). Lise öğrencilerinde siber zorbalık ve siber mağduriyetle ilişkili bazı değişkenlerin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 17(4), 1877-1895.
- Peled, Y.** (2019). Cyberbullying and its influence on academic, social, and emotional development of undergraduate students. *Heliyon*, 5(3), 1-22.
- Polanin, J.R., Espelaga, D., Grotzinger, J.K., Ingram, K., Michaelson, L., Spinney, E., Valido, A., Sheikh, A. E., Torgal, C., Robinson, L.** (2021). A systematic review and meta-analysis of interventions to decrease cyberbullying perpetration and victimization. *Prevention Science*, 23, 439-454.
- Ranney, M.L., Pittman, S.K., Moseley, I., Morgan, K.E., Riese, A., Ybarra, M., Cunningham, R., Rosen, R.** (2021). Cyberbullying prevention for adolescents: Iterative qualitative methods for mobile intervention design. *JMR Formative Research*, 5(8), 1-13.
- Rice, E., Petering, R., Rhoades, H., Winetrobe, H., Goldbach, J., Plant, A., Montoya, J., Kordic, T.** (2015). Cyberbullying perpetration and victimization among middle-school students. *American Journal of Public Health*, 105(3), 66-72.
- Robinson, E.** (2013). Parental involvement in preventing and responding to cyberbullying. *Australian Institute of Family Studies*, 92, 68-76.
- Selkie, E. M., Kota, R., Moreno, M.** (2016). Cyberbullying behaviors among female college students: Witnessing, perpetration and victimization. *Coll Stud J.*, 50(2), 278-287.
- Sik Lee, S., Song, H., Park, J.H.** (2021). Exploring risk and protective factors for cyberbullying and their interplay: evidence from a sample of South Korean college students. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18, 1-13.
- Şahin, M., Sarı, S. V., Özer, Ö., Er, S. H.** (2010). Lise öğrencilerinin siber zorba davranışlarda bulunma ve maruz kalma durumlarına ilişkin görüşleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21, 257-270.
- Tamer, N., Vatanartıran, S.** (2014). Ergenlerin teknolojik zorbalık algıları. *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*, 1(2), 1-20.

- Topcu Uzer, Ç., Tanrıkulu, İ.** (2017).Siber zorbalığı önleme ve müdahale programları: Ulusal bir alanyazın taraması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(1), 1-17.
- Türk Ceza Kanunu (2004).** Türkiye Büyük Millet Meclisi. Erişim Tarihi: 10.10.2021 www.tbmm.gov.tr adresinden erişildi.
- Türkileri İnselöz, N., Uçanok, Z.** (2013). Ergenlerde sanal zorbalık: Nedenler, duygular ve baş etme yollarının niteliksel analizi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 16(32), 20-44.
- Uluçay, D. M., Melek, G.** (2017). Türkiye’deki okullarda siber zorbalık: Bir literatür değerlendirmesi. *Online Academic Journal of Information Technology*, 8(30), 92-106.
- Uludaşdemir, D.** (2017). *12-17 yaş arası adölesanların siber zorbalık deneyimleri ve ebeveynlerin siber zorbalık konusundaki farkındalık durumlarının incelenmesi.* (Yayınlanmamış tez). Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara.
- Uludaşdemir, D., Küçük, S.** (2021). Siber zorbalığın önlenmesinde önemli bir kavram: Dijital ebeveynlik ve pediatri hemşireliği. *Türkiye Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 54-70.
- Wright, M.E., Wachs, S.** (2020).Adolescents cyber victimization: The influence of technologies, gender and gender stereotype traits. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17, 1-11.
- Xu, Y., Trzaskawka, P.** (2021). Towards descriptive adequacy of cyberbullying: İnterdisciplinary studies on features, cases and legislative concerns of cyberbullying. *International Journal for the Semiotics of Law*, 34, 930-943.
- Yıldırım, A., Celikten, M., Desiatov, T., Lodatko, Y.** (2019). The analysis of teachers cyberbullying, cyber victimization and cyber bullying sensitivity based on varios variables. *European Journal of Educational Research*, 8(4), 1029-1038.
- Yiğit, M. F., Seferoğlu, S. S.** (2017). Siber zorbalıkla ilişkili faktörler ve olası çözüm önerileri üzerine bir inceleme. *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*, 4(2), 13-49.
- Yudes, C., Rey, L., Extremera, N.** (2020). Predictive factors of cyberbullying perpetration amongst spanish adolescents. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17, 1-14.

EKLER:

EK-1: Kişisel Bilgi Formu

EK-2: Siber Zorbalık Üçgeni Ölçeği

EK-3: Siber Zorbalık Üçgeni Ölçeği Kullanım İzni

EK-4: Etik Kurul Onayı

EK-5: Gönüllü Bilgilendirme ve Onay Formu

EK-1: Kişisel Bilgi Formu

Değerli katılımcı

Bu çalışma; yüksek lisans tezi olarak sosyal medya kullanan bireylerin *siber zorbalık** deneyimlerinin incelenmesi amacıyla planlanmıştır. Bu formlardan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacaktır. Sorulan sorulara size en uygun cevapları vermeniz çalışmanın başarılı olabilmesi açısından önemlidir.

Anketi doldurmak 10 dakikanızı alacaktır. Lütfen sorulara cevap vermeden geçmeyiniz. İlgi ve katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

**Siber zorbalık:* Bilişim ve yeni iletişim teknolojileri aracılığıyla gizli kimlikle zararlı e-posta (spam) gönderme, gizli numaradan çağrı bırakma, karalama amaçlı hakaret ve tehdit içerikli ses, görüntü ve metinler yayma gibi eylemlerle zorbalığın dijital dünyada gerçekleşen biçimidir.

Cemre KACAR

Haliç Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Hemşirelik Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

Dr. Öğr. Üyesi Gülcan KENDİRKİRAN

Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü

1. Yaşınız? ...
2. Cinsiyetiniz?
() Kadın () Erkek
3. Medeni durumunuz?
() Evli () Bekar
4. Gelir düzeyiniz?
() Düşük () Orta () Yüksek
5. Eğitim durumunuz?
() Okur-yazar değil () Okur-yazar () İlköğretim () Lise () Önlisans () Lisans ()
6. Çalışıyor musunuz?
() Evet () Hayır
7. Kendinize ait telefonunuz var mı?
() Var () Yok
8. Kendinize ait bilgisayarınız var mı?
() Var () Yok
9. Sosyal medyayı aktif olarak kullanıyor musunuz?
() Evet () Hayır
10. Günlük ne kadar süre sosyal medya kullanıyorsunuz? saat / dakika
11. Daha önce sosyal medya üzerinden siber zorbalığa maruz kaldınız mı?
() Evet () Hayır
12. Cevabınız evet ise siber zorbalığa maruz kalmak sosyal medya kullanmayı bırakmanıza sebep oldu mu?
() Evet () Hayır
13. Daha önce sosyal medya üzerinden siber zorbalık yaptınız mı?
() Evet () Hayır
14. Daha önce sosyal medya üzerinden siber zorbalık yapıldığına tanık oldunuz mu?
() Evet () Hayır
15. Siber zorbalığın kötü olduğunu düşünüyor musunuz?
() Evet () Hayır

EK-2 : Siber Zorbalık Üçgeni Ölçeği

Maddeleri dikkatlice okuyunuz. Okuduğunuz ifadeler sizin; hiç yapmadığınız, karşılaşmadığınız bir durum ise 0= asla; bazen gördüğünüz, karşılaştığınız ya da ara sıra yaptığınız bir durum ise 1= ara sıra; çok karşılaştığınız, gördüğünüz ya da yaptığınız bir durum ise 2= sık sık olan kutucuğu işaretleyiniz.
Verdiğiniz cevapların sizin için doğru olması önemlidir.

Siber Mağduriyet

	0 Asla	1 Ara Sıra	2 Sık Sık
1. Cep telefonuma tehdit edici veya hakaret içeren mesajlar alırım. (Whatsapp, Instagram, Twitter...).	0	1	2
2. İnternette utanç verici görüntüler görürüm.	0	1	2
3. İnternette utanç verici şakalar, söylentiler, dedikodular veya yorumlarda ismim geçer.	0	1	2
4. Birisi benim adıma mesaj göndermek için e-posta ya da sosyal ağlar yoluyla benim hesabımı ele geçirir.	0	1	2
5. Birisi beni cep telefonu ile utandırıcı bir şey yapmaya zorlayarak video kaydı alır veya resim çeker.	0	1	2
6. Birisini kızdırdığımda beni izinsiz videoya kaydeder veya cep telefonundan fotoğrafımı çeker.	0	1	2
7. İnternette sırlarım yayılır, kişisel bilgilerim izinsiz paylaşılır veya resimlerim izinsiz paylaşılır.	0	1	2
8. İnternette beni zorla bir gruptan çıkarırlar. (Sohbetler, arkadaş listeleri, forumlar vb.).	0	1	2
9. Tehdit içeren veya çok korkutucu olan mesajları tekrar tekrar alırım.	0	1	2
10. Uygun olmayan bir davranışım videoya kaydedilir veya cep telefonundan fotoğraflarım çekilir.	0	1	2

Siber zorbalık

1. İnternette tehdit veya hakaret içeren mesajlar gönderirim (Whatsapp, Instagram, Twitter...).	0 Asla	1 Ara Sıra	2 Sık sık
2. Arkadaşımla küçük düşürücü resimlerini internette yayınlıyorum.	0	1	2
3. İnsanlara küçük düşürücü resimler gönderirim.	0	1	2
4. İnternette bir arkadaşım hakkında utanç verici şakalar, söylentiler, dedikodular veya yorumlar yazarım.	0	1	2
5. Bir arkadaşım ile ilgili söylentileri, dedikoduları diğer insanlara okuması için gönderirim.	0	1	2
6. E-posta veya sosyal ağlar aracılığıyla birisinin mesaj göndermesini engellemek için hesabını ele geçiririm.	0	1	2
7. Birisini utandırıcı bir şey yapmaya zorlayarak videoya kaydedirim veya cep telefonundan resmini çekerim.	0	1	2
8. Birinin yazdığı mesajları başkaları tarafından görülecek şekilde gönderirim.	0	1	2
9. Birileri saldırganca davranırken videoya kaydedirim veya cep telefonundan fotoğraf çekerim.	0	1	2
10. Kaydedilen görüntüleri başkalarına gönderirim.	0	1	2
11. İnternette başkalarının sırlarını yayarım, başkalarının bilgilerini veya fotoğraflarını paylaşıyorum.	0	1	2
12. İnternette birisini gruptan bilerek dışlarım (sohbetler, arkadaş listeleri, forumlar vb.).	0	1	2
13. Tehdit içeren veya çok korkutucu olan mesajları tekrar tekrar gönderirim.	0	1	2
14. Birisi uygun olmayan bir davranış sergilerken videoya kaydedirim veya cep telefonuyla resimlerini çekerim.	0	1	2
15. Bu görüntüleri başkalarına gönderirim.	0	1	2

Siber Seyirci

	0 Asla	1 Ara Sıra	2 Sık Sık
1. Tehdit veya hakaret eden mesajlar gönderen birisini gördüm (Whatsapp, Instagram, Twitter vb.).	0	1	2
2. İnternette birisinin aşağılayıcı görüntülerinin yayınlandığını gördüm.	0	1	2
3. Bir arkadaşını utandırmak için internette şaka ve dedikodu yapan birilerini gördüm.	0	1	2
4. Birini zor durumda bırakacak ve onun için sorun olabilecek e-posta ya da sosyal ağlar yoluyla mesaj göndermek isteyen birisini gördüm.	0	1	2
5. Bir kişiyi gülünç veya utandırıcı bir şeyler yapmaya zorlayarak cep telefonu ile video kaydeden veya fotoğraf çeken birini gördüm.	0	1	2
6. Birisi, bir başkasını incitirken videoya kaydeden veya cep telefonunda fotoğraf çeken birini gördüm.	0	1	2
7. Birisinin internette sırlarının yayıldığını, kişisel bilgilerinin veya fotoğraflarının izinsiz paylaşıldığını gördüm.	0	1	2
8. Bir arkadaşını internette bir gruptan dışlayan birini gördüm (sohbetler, arkadaş listeleri, forumlar vb.).	0	1	2
9. Tehdit içeren veya çok korkutucu mesajları tekrar tekrar gönderen birini gördüm.	0	1	2
10. Birinin uygun olmayan bir davranış sergilerken video kaydı yaptığını veya cep telefonu ile fotoğraflarını çektiğini gördüm.	0	1	2

EK-3: Siber Zorbalık Üçgeni Ölçeği Kullanım İzni

Siber Zorbalık Ölçeği1

Emine Zahide Özdemir <ezahideozdemir@gmail.com>
10.03.2022 Per 17:11
Kime: CEMRE KAÇAR

Değerli Cemre;

Ölçeğimize gösterdiğiniz ilgi için teşekkür ederiz. Yapılan çalışmalarda siber zorbalığın rollerinin üç boyutta ele alınması gerektiğine inanıyoruz. Çalışmanızda ölçeğimizi kullanmanızdan memnuniyet duyarız. Ekte ölçek maddelerini ve puanlamanın nasıl yapılacağına dair bilgilendirmeyi görebilirsiniz.

Saygılarımla

Research Assistant, PhD, Emine Zahide Özdemir
Dokuz Eylül University Faculty of Nursing
Child Health and Disease Nursing
Turkey, İzmir

CEMRE KAÇAR <cemrekacar@ogr.halic.edu.tr>, 3 Mar 2022 Per, 20:51 tarihinde şunu yazdı:

Merhaba hocam,
Ben Haliç Üniversitesi Psikiyatri Hemşireliği bölümünde yüksek lisans yapıyorum. Yüksek lisans tezim için sizin Türkçe'ye uyarladığınız "Siber Zorbalık Üçgeni Ölçeği" ni kullanmak istiyorum. Eğer mümkünse ölçeği bana gönderebilerseniz çok memnun olurum. İyi çalışmalar.

EK-4: Etik Kurul Onayı

		T.C. HALIÇ ÜNİVERSİTESİ GİRİŞİMSEL OLMAYAN KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU		Yayın Tarihi : 10.12.2015 Revizyon Tarihi : 16.09.2020 Revizyon No : 02 Sayfa No : 1/1	
Tarih: 25.05.2022		Karar No:			
Toplantı Sayısı:		Dr. Öğr. Üyesi Gülcan Kendirkıran'ın danışmanlığında Cemre Kacar'ın yürüteceği "Sosyal Medya Kullanan Bireylerin Siber Zorbalık Deneyimlerinin İncelenmesi" başlıklı çalışması incelendi, yapılan inceleme sonucunda çalışmanın etik yönden uygun olduğuna karar verildi.			
Adı-Soyadı	Alanı	Kurumu	Araştırma ile ilişkisi	Toplantıya Katılma	İmza
Prof. Dr. Melek Güneş YAVUZER (Başkan)	Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon	Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi	Var ☐ Yok ☐	Evet ☐ Hayır ☐	
Prof. Dr. Burcu IRMAK YAZICIOĞLU	Moleküler Biyoloji ve Genetik	Haliç Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi	Var ☐ Yok ☐	Evet ☐ Hayır ☐	
Doç. Dr. Hatice İlhan Odabaş	Spor Yöneticiliği	Haliç Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu	Var ☐ Yok ☐	Evet ☐ Hayır ☐	
Dr.Öğr.Üy. Nevra Alkanlı	Biyofizik	Haliç Üniversitesi Tıp Fakültesi	Var ☐ Yok ☒	Evet ☒ Hayır ☐	
Dr.Öğr.Üy. Burcu Türk	Psikoloji	Haliç Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi	Var ☐ Yok ☐	Evet ☐ Hayır ☐	
Dr.Öğr.Üy. Gülcan Kendirkıran	Hemşirelik	Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi	Var ☐ Yok ☐	Evet ☐ Hayır ☐	
Dr.Öğr.Üy. Seda Saka	Fizyoterapi ve Rehabilitasyon	Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi	Var ☐ Yok ☐	Evet ☐ Hayır ☐	
Dr.Öğr.Üy. Çiğdem Yıldırım Maviş	Gıda Mühendisliği	Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi	Var ☐ Yok ☐	Evet ☐ Hayır ☐	
Dr.Öğr.Üy. Maral Törenli Çakıroğlu	Hukuk	Haliç Üniversitesi İşletme Fakültesi	Var ☐ Yok ☒	Evet ☒ Hayır ☐	
ETKU:10					

EK-4: ETİK KURUL ONAYI

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSSEL OLMAYAN KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

Tarih: 25.05.2022

Sayı: 99

Konu: Etik Kurulu İzni

Sayın Dr. Öğr. Üyesi Gülcan Kendirkıran,

Yapmış olduğunuz başvuru Haliç Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu tarafından incelenmiş olup, danışmanlığını üstlendiğiniz Cemre Kacar'ın yürüteceği **"Sosyal Medya Kullanan Bireylerin Siber Zorbalık Deneyimlerinin İncelenmesi"** başlıklı çalışmanız kurumumuzun 25.05.2022 tarihli toplantısında etik yönden uygun bulunmuştur.

Bilgilerinize sunarım.

Prof. Dr. Melek Güneş Yavuzer
Haliç Üniversitesi Girişimsel Olmayan
Klinik Araştırmalar Etik Kurulu Başkanı

Ek: Etik Kurulu Kararı

Güzeltepe Mahallesi, 15 Temmuz Şehitler Caddesi, No:14/12 34060 Eyüpsultan – İSTANBUL
Tel: (0 212)-924-24-44 | Faks: (0 212)-999-78-52
e-mail: etikkurul@halic.edu.tr www.halic.edu.tr

EK-5: Gönüllü Bilgilendirme ve Onay Formu

GÖNÜLLÜ BİLGİLENDİRME ve ONAY FORMU

I- 00Araştırmayla İlgili Bilgi Verilmesi;

- **Adı:** Sosyal Medya Kullanan Bireylerin Siber Zorbalık Deneyimlerinin İncelenmesi
- **Ne tür bir araştırma olduğu:** Tanımlayıcı tipte kesitsel
- **Amacı:** Bu çalışma, günümüzde sosyal medyayı aktif olarak kullanan bireylerin siber zorbalığa maruz kalma, tanık olma ve bu davranışı sergileme deneyimlerinin incelenmesi amacıyla planlanmıştır.
- **Neler uygulanacağı:** Kişisel Bilgi Formu (EK-1), Siber Zorbalık Üçgeni Ölçeği (EK-2)
- **Nasıl uygulanacağı:** Online
- **Hangi yöntemlerle gerçekleştirileceği:** Anket ve ölçekler
- **Çıkabilecek istenmeyen etkilerini ve risklerini:** Herhangi bir risk yoktur.
- **Ortaya çıkan istenmeyen etki ve risklerin tedavi edilebilirliğini:** Herhangi bir risk yoktur.
- **Bilime katkısı:** Günümüzde sosyal medyayı aktif olarak kullanan bireylerin siber zorbalığa maruz kalma, tanık olma ve bu davranışı sergileme deneyimleri incelenerek maruz kalma ya da maruz bırakma davranışlarını erken fark etmek ya da benzeri durumlarda ne tür yaklaşımların belirlenmesi gerektiğine öncülük etmek
- **Süresi:** Çalışma süresi 07.03.2022-30.12.2022 tarihleri arasında yapılacak olup veriler, etik kurul iznini takiben 16.06.2022-16.08.2022 tarihleri arasında toplanacaktır.
- **Yaklaşık katılımcı sayısı:** 384

II-Gönüllünün Haklarıyla İlgili Bilgi Verilmesi

- Araştırma yöntemi dışında herhangi bir alternatif tedavi yoktur,
- Gönüllüye, araştırmaya katılmayı red etme hakkına sahip olduğunun bildirildi,
- Gönüllünün istediği anda araştırmacıya haber vererek çalışmadan çekilebileceği ya da araştırmacı tarafından gerek görüldüğünde araştırma dışı bırakılabileceğinin bildirildi,
- Gönüllünün araştırmayı kabul etmemesi durumunda veya herhangi bir nedenle çalışma programından çıkarılması veya çıkması halinde, hastalığı ile ilgili tedavisinde bir aksama olmayacağı güvencesi verildi,
- Araştırma için yapılacak harcamalarla ilgili herhangi bir parasal sorumluluk altına girmeyeceğinin ayrıca kendisine de bir ödeme yapılmayacağının belirtildi, gerekmektedir. Yol masrafı ve sigorta gibi ödenekler mevcutsa mutlaka gönüllü olurda bilgi verildi,
- Gönüllüden herhangi bir numune alınmayacağı belirtildi,
- Kimlik bilgilerinin gizli tutulacağına dair güvence verildi.

İkinci bölüm:

Sayın Cemre KACAR ve Gülcan KENDİRKİRAN tarafından Haliç Üniversitesi'nde tıbbi bir araştırma yapılacağı belirtilerek bu araştırma ile ilgili yukarıdaki bilgiler bana aktarıldı. Bu bilgilerden sonra böyle bir araştırmaya “katılımcı” (denek) olarak davet edildim.

Eğer bu araştırmaya katılırsam araştırmacı ile aramda kalması gereken bana ait bilgilerin gizliliğine bu araştırma sırasında da büyük özen ve saygı ile yaklaşılabileceğine inanıyorum. Araştırma sonuçlarının eğitim ve bilimsel amaçlarla kullanımı sırasında kişisel bilgilerimin ihtimamla korunacağı konusunda bana yeterli güven verildi.

Projenin yürütülmesi sırasında herhangi bir sebep göstermeden araştırmadan çekilebilirim (Ancak araştırmacıları zor durumda bırakmamak için araştırmadan çekileceğimi önceden bildirmemim uygun olacağının bilincindeyim). Ayrıca tıbbi durumuma herhangi bir zarar verilmemesi koşuluyla araştırmacı tarafından araştırma dışı da tutulabilirim.

Araştırma için yapılacak harcamalarla ilgili herhangi bir parasal sorumluluk altına girmiyorum.

Bana da bir ödeme yapılmayacaktır.

İster doğrudan, ister dolaylı olsun araştırma uygulamasından kaynaklanan nedenlerle meydana gelebilecek herhangi bir sağlık sorununun ortaya çıkması halinde, her türlü tıbbi müdahalenin sağlanacağı konusunda gerekli güvence verildi (Bu tıbbi müdahalelerle ilgili olarak da parasal bir yük altına girmeyeceğim).

Bu araştırmaya katılmak zorunda değilim ve katılmayabilirim. Araştırmaya katılmam konusunda zorlayıcı bir davranışla karşılaşmış değilim. Eğer katılmayı reddedersem, bu durumun tıbbi bakımına ve hekim ile olan ilişkiye herhangi bir zarar getirmeyeceğini de biliyorum.

Bana yapılan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anlamış bulunmaktayım. Kendi başıma belli bir düşünme süresi sonunda adı geçen bu araştırma projesinde “katılımcı” (denek) olarak yer alma kararını aldım. Bu konuda yapılan daveti büyük bir memnuniyet ve gönüllülük içerisinde kabul ediyorum.

İmzalı bu form kâğıdının bir kopyası bana verilecektir.

GÖNÜLLÜ ONAY FORMU

Yukarıda gönüllüye araştırmadan önce verilmesi gereken bilgileri gösteren metni okudum. Bunlar hakkında bana yazılı ve sözlü açıklamalar yapıldı. Bu koşullarla söz konusu klinik araştırmaya kendi rızamla hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Gönüllünün Adı-soyadı, İmzası, Adresi (varsa telefon no., faks no,...)

Velayet veya vesayet altında bulunanlar için veli veya vasinin Adı-soyadı, İmzası, Adresi (varsa telefon no., faks no,...)

Açıklamaları yapan araştırmacının Adı-soyadı, İmzası

Cemre KACAR

Rıza alma işlemine başından sonuna kadar tanıklık eden kuruluş görevlisinin Adı-soyadı, İmzası, Görevi

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : Cemre KACAR

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans** : 2016, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik

MESLEKİ DENEYİM:

Acıbadem International Hospital, Hemşire, Ağustos 2016- Şubat 2017

Memorial Sağlık Grubu, Hemşire, Eylül 2017- Temmuz 2018

Sancaktepe Şehit Prof. Dr. İlhan VARANK Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Hemşire, Eylül 2018- Halen

